

MŪSŲ GIRIOS

2009 / 07

Miškui skirtos diskinės akėčios

Darbinis ilgis	2,00 m	2,30 m	2,50 m
Diskų skaičius	8	8	9
Disko skersmuo (mm)	660	660/710/810	660/710/810
Svoris	1875 kg	1930 kg	2060 kg
Galingumas	110 AJ	130 AJ	150 AJ

Kalvarijų g. 125-602, LT-08221 Vilnius
 Tel. (5) 2 737 000, faks. (5) 2 472 085.
 Mob. tel. (687) 400 42
 El. paštas: rovaltra.lt
www.rovaltra.lt

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ
SAJUNGOS ŽURNALAS

Leidžiamas nuo

1929 metų birželio

Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2009 m. liepa

Nr. 7 (735)

ISSN 1392-6829

Leidėjas –

Viešojoji įstaiga „Mūsų Girios“

Tel.

(5) 275 20 47

Tel./faks.

(5) 275 48 28

El. paštas:

info@musu-girios.lt

Adresas:

A. Juozapavičiaus g. 10a

LT-09311 Vilnius

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB „Vilniaus bankas“

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius
(pirmininkas),

Rimantas Grikevičius,

Raimondas Juzikis,

Andrius Kuliešis,

Romas Kupstaitis,

Vygantas Mierkis,

Remigijus Ozolinčius,

Edvardas Riepšas,

Benjaminas Sakalauskas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius–vyr.redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel. (5) 275 20 47,

mob. tel. (8–687) 10616;

el. paštas: rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10614;

el. paštas: vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė

Jūratė Rečiūnienė

tel./faks. (5) 275 48 28,

mob. tel. (8–687) 10609;

el. paštas: jurate.r@musu-girios.lt

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2100 egz.

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Kaina 10,88 Lt, su nuolaida 7,49 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė

ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Kronika	2
Aktualijos	4
Kreipimasis, rezoliucija	4
Valstybinių miškų valdymui tobulinti	6
Miškų urėdijų parduotos apvaliosios medienos kainos 2009 m. birželį	7
Miškininkystė	8
L. KAIRIŪKŠTIS. Kaip kertami miškai pasaulyje	8
A. PLIŪRA, V. BALIUCKAS. Iš kur kilę Lietuvos ąžuolynai?	10
Jūratė Aleinikovienė apgynė daktaro disertaciją	13
Urėdijose	14
V. TREPĖNAITIS. Ieškantys suranda išeitį	14
Ekologinis pažintinis takas Vidzgiryje	16
M. VAITKAITYTĖ. Įvardinti 1000-čio ąžuolyno sodintojai Pakruojojje	18
M. LAMPICKAS. Kaip nebuvo tų dešimtmečių	18
V. STACEVIČIUS. Po keturiasdešimt penkerių...	19
Mokymas	20
A. KRASAUSKIENĖ. E-visuomenė ir e-paslaugos	20
A. JURKONIS. Medkirčių varžytuvės dosnios apdovanojimais	22
Privatūs miškai	24
V. VIDUGIRIS. Dar supaprastinti ES paramos administravimą	24
G. SVENTICKAS. Ūkininkavimo tendencijos Dzūkijos privačiuose miškuose	26
Medžioklė	28
V. KLOVAS. XIV-ajame Lenkijos medžioklinės muzikos festivalyje	28
Iš gamtos dienaorščio	30
Datos	31
Laisvą minutę	32

KRONIKA

LR Prezidento kanceliarijos archyvo nuotrauka.
Autorė – DŽOJA GUNDA BARYSAITE

Liepos 6-osios – Valstybės (Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu apdovanojo KOSTĄ SILICKĄ, Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Braziūkų girininkijos girininką, Lietuvos miškininkų sąjungos bei girininkų bendrijos tarybos narį.

Birželio 29 d. vyko Lietuvos savivaldybių asociacijos valdybos posėdis, kuriame dalyvavo savivaldybių merai. Vienas iš svarbių svarstytų klausimų buvo valstybinių miškų valdymo pertvarkymas. Valdybos nariai nepritarė nė vienai siūlomų valstybinių miškų valdymo reformavimo alternatyvų. Valdybos narių nuomone, reforma dar tik kuriama, neaptarti geriausi variantai. Aplinkos ministerijai bus siūloma į darbo grupę, rengiančią urėdijų valdymo struktūros pertvarką, įtraukti ir LSA atstovus.

Liepos 1 d. pradėjo veikti nekilnojamojo turto sandorių registravimą supaprastinanti sistema, VĮ „Registru centras“ ir Lietuvos Notarų rūmams pasirašius susitarimą dėl Nekilnojamojo turto sandorių viešosios elektroninės paslaugos (NETSVEP). Ši sistema įgalina nekilnojamojo turto sandorius užregistruoti vieno apsilankymo pas notarą metu. Notaras, patikrinęs duomenis, informaciją apie sandorį tiesiogiai perduoda Registru centrui. Vietoj trijų apsilankymų skirtingose institucijose, visus formalumus interesantas gali susitvarkyti „vieno langelio“ principu. Nekilnojamojo turto sandoriai tapo saugesni, nes notariai juos tvirtina, naudodamiesi elektronine autentifikavimo sistema. (Šaltinis: www.tm.lt).

Liepos 2 d. Dubravos eksperimentinė – mokomoji miškų urėdija ir Generalinė

miškų urėdija Girionyse organizavo **pasitarimą miško atkūrimo klausimais** (plačiau – 18-19 p.).

Liepos 3 d. Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininko J. Šimėno **iniciatyva pas Premjerą A. Kubilių įvyko susitikimas**, kuriame dalyvavo LR Seimo nariai V. Babilius, J. Urbanavičius, Saulėlydžio komisijos prie LR Vyriausybės pirmininkas V. Milaknis, generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas, Lietuvos miškininkų sąjungos prezidentas E. Bartkevičius, Medienos perdirbėjų asociacijos direktorius J. Zimnickas, Privačių miškų savininkų asociacijos direktorius R. Kuliešis. Diskusijos metu domėtasi, kiek ir kokių mokesčių iš valstybinių miškų sumokama į valstybės biudžetą, diskutuota apie valstybės įmonių miškų urėdijų atliekamas funkcijas. Ministras Pirmininkas patikino, kad diskusijos dėl valstybinių miškų valdymo vyks ir toliau. Bus nagrinėjamos visos teiktinos veiklos gerinimo bei tobulinimo alternatyvos. Generalinis miškų urėdas B. Sakalauskas Premjerui A. Kubiliui pateikė išsamią informaciją apie šalies miškų urėdijų veiklą.

Liepos 6-12 d. KMAI kolegijoje veikė jaunųjų miško bičiulių stovykla „Girionys 2009“. Stovykloje moksleiviai ne tik išsėjos, vyko į ekskursijas ir naktinį žygį, bet ir klausėsi paskaitų, dalyvavo praktiniuose užsiėmimuose ir pratybose.

Liepos 13-15 d. Kupiškio ir Vilniaus miškų urėdijose atliktas miškų sertifikavimo pagal FSC principus ir kriterijus kontrolinis auditas.

Liepos 15 d. Lietuvos Respublikos Prezidentės D. Grybauskaitės ir ministro G. Kazlausko susitikime aptarta Aplinkos ministerijos veikla, sprendžiant gyvenamųjų namų renovavimo klausimus, ir teritorijų planavimo problema. Prezidentė D. Grybauskaitė akcentavo gyvenamųjų namų renovavimo pateikimo visuomenei klausimą ir pabrėžė, jog siekiant išgyvendinti susiformavusią neigiamą visuomenės nuomonę, renovavimas turi vykti kur kas skaidriau ir aiškiau, o Aplinkos ministerija daugiau dėmesio turi skirti šiai sričiai, kad pati idėja nebūtų galutinai sukompromituota. Prezidentė išklė ir prieinamumo prie viešų poilsio vietų – ežerų, miškų, – problemą. Šalies vadovės įsitikinimu, net ir privatizuotos miškų ir ežerų teritorijos turi būti prieinamos kiekvienam žmogui. „Tai yra tautos turtas“, – sakė ji. Aplinkos ministerija turi skirti daugiau dėmesio šiai problemai, jeigu reikia, inicijuoti įstatymų pataisas ar jų keitimą. Prezidentė teigė, kad, jei baudos už pažeidimus yra nepakankama poveikio priemonė, jas reikia didinti. Po susitikimo aplinkos ministras G. Kazlauskas žiniasklaidos atstovams sakė, kad netrukus viešojoje erdvėje pasirodys daugiau informacijos apie būsto renovaciją, bus sprendžiamos ir paežerių problemos, didinamos baudos už jų aptverimą.

ELTOS nuotrauka

Liepos 15 d. prieš 90 metų Kaune buvo įkurtas Tado Ivanausko zoologijos muziejus. T. Ivanausko iniciatyva 1919 m. liepos 15 d. buvo įsteigta Gamtos tyrimo stotis, vėliau pavadinta zoologijos muziejumi. Ji rūpinosi gyvosios gamtos tyrinėjimu, šalių faunos rinkimu, sisteminimu, iškamšų gamyba. 1948 m. muziejus perkraustytas į dabartinės patalpas, o 1970 m. pavadintas jo įkūrėjo vardu. Muziejuje sukaupta vertinga ir unikali Lietuvos bei pasaulio faunos kolekcija, kurią sudaro per 200 000 eksponatų. Vien vabzdžių Bestuburių skyriaus saugyklose ir ekspozicijoje yra per 130 000, priklausančių daugiau kaip 14 000 rūšių. Veikia Žuvų, Varliagyvių ir roplių, Paukščių, Žinduolių skyriai. Muziejaus filialai – Ventės rago ornitologinė stotis, Juodkrantės aplinkos tyrimų laboratorija, Žuvinto ir Čepkelių rezervatų muziejai. Be mokslinės veiklos, viena svarbiausių muziejaus darbo sričių – supažindinti visuomenę su sukauptomis gyvūnijos pasaulio vertybėmis, su žmogų supančia gyvąja gamta.

Liepos 16-18 d. Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių gamtinio rezervato direkcijos surengė visuomenei stovyklą – seminarą apie vaistažoles, jų auginimą ir rinkimą. Jo dalyviai mokėsi praktiškai pažinti augalus gamtoje, keliavo Zackagurio taku, lankėsi Liškiavos piliakalnyje, Šv. Trejybės bažnyčioje ir vienuolyne, rinko žoles pievose ties Liškiava, dalyvavo prie Kastinio ežero vykusiame tarptautiniame folkloro festivalyje. **Lietuvos saugomose teritorijose šią vasarą numatyta apie 250 įvairių renginių.**

Liepos 21 d. panaikintos Aplinkos ministerijos sekretorių pareigybės. Dirbę šiose pareigose I. Kiškis ir A. Spuogis paskirti Aplinkos ministerijos vyriausiais patarėjais, J. Juozaitienė Aplinkos ministerijoje nebedirba.

Liepos 22 d. aplinkos ministras G. Kazlauskas **atleido iš pareigų viceministrą V. Stančiką ir patarėją V. Žirgūtį** pagal Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 d. 7 p. (politinio asmeninio pasitikėjimo valstybės tarnautojas praranda į pareigas jį priėmusio valstybės politikos pasitikėjimą).

Liepos 22 d. Kėdainių miškų urėdijoje vyko pasitarimas, kuriame aptarti klausimai **integruotos miškų ūkio veiklos informacinės sistemos architektūros**

sprendinių, naudojant šią sistemą miško sąlygomis, klausimai. Kėdainių miškų urėdija pristatė savo patirtį, taikant girininkijoje vykdomų ūkinių darbų ir medienos apskaitos programą „Miško skaita“. Pasitarime dalyvavo Generalinės miškų urėdijos atstovai, Kaišiadorių, Ukmergės miškų urėdijų informatikos specialistai bei UAB „Atea“ atstovai, kurie rengia integruotos miškų ūkio veiklos informacinės sistemos techninį projektą.

Liepos 22-23 d. Briuselyje vyko Europos Tarybos sekretoriato Miškų ūkio darbo grupės posėdis. Dalyvavo AM Miškų departamento Miškotvarkos ir Miško išteklių skyriaus vyriausiasis specialistas G. Jasinevičius.

Liepos 23-25 d. Are (Švedija) vyko neformalus Europos Sąjungos ministrų susitikimas. Jame dalyvavo aplinkos ministras G. Kazlauskas ir Aplinkos strategijos departamento direktorė V. Augutavičienė.

Liepos 24 d. Lietuvos miškų institute organizuota apskritojo stalo diskusija „Galimybės apželdinti žemės ūkio, ne žemės ūkio ir apleistos žemės ūkio paskirties žemes mišku pagal Kaimo plėtros 2007 – 2013 programą“. Pranešimą skaitė žemės ūkio viceministras E. Raugalas, dalyvavo ŽŪM Kaimo plėtros departamento ir Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM, Miškų departamento atstovai. Vienas svarbiausių aptartų klausimų – naujai ŽŪM iniciatyva

kuriamas Valstybės žemės fondas ir racionalus žemėnaudų kūrimas. (Likviduojant apskritis žemės tvarkymo reikalus kaimo vietovėse turėtų perimti Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM ir valstybės įmonė Valstybės žemės fondas.). Aptarta galimybė gauti paramą miškų sektoriui pagal Kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programą.

***Nuo rugpjūčio 3 d. iki rugsėjo 30 d. Nacionalinė mokėjimo agentūra priima paraiškas paramai miškų įveisimui gauti.**

* Europos Komisijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas pritarė Miškų departamento inicijuotiems Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos pakeitimams: **padidintos miškų aplinkosaugos išmokos, NATURA 2000 išmokos ir išmokos už naujų miškų įveisimą. Rekreacinės miško infrastruktūros įrengimas bus remiamas ne tik II B grupės (rekreaciniuose) miškuose, bet ir III bei IV grupių miškuose.** Miškų aplinkosaugos išmokos už savanorišką kertinių miško buveinių išsaugojimą didinamos nuo 170 iki 279 eurų už 1 ha per metus, už savanorišką neplynų miško kirtimų vykdymą vietoj leidžiamų plynų – nuo 85 eurų iki 140 eurų už 1 ha. Už ūkinės veiklos apribojimus NATURA 2000 tinklo teritorijose didžiausia išmoka (už pagrindinių miško kirtimų uždraudimą arba atidėjimą vėlesniam laikui) didinama nuo 179 iki 279 eurų už 1 ha per metus. Už naujų miškų įveisimą išmokos didinamos beveik 30 proc. Tai aktualu ir miškų urėdijoms.

***Steigiame girininkų veteranų klubą.**

Mes, buvę ilgamečiai girininkai, didžiąją gyvenimo dalį atidavę miškui ir jo tvarkymui, nenorime būti nuošalėje, stebėdami miškų sistemoje susidariusią padėtį. Tikimės, kad mūsų įgyta patirtis prisidės prie problemų sprendimo. Be to, norime skatinti tarpusavio bendradarbiavimą, nes esame išsiskleidę po visą šalį. Tikimės, kad amžius nebus kliūtis tai padaryti. Mūsų iniciatyvinė grupė (buvęs ilgametis Kretingos miškų urėdijos Šventosios girininkijos girininkas Rimantas Kviklys, Anykščių miškų urėdijos Troškūnų girininkijos girininkas Algimantas Meškauskas bei Veisėjų miškų urėdijos Kapčiamiesčio girininkijos girininkas Vytautas Stacevičius) nutarė įkurti Girininkų vete-

ranų klubą prie LMS Girininkų bendrijos. LMS prezidentas ir Girininkų bendrijos pirmininkas remia šią iniciatyvą, o mes prašome atsiliepti į mūsų kreipimąsi buvusius ilgamečius girininkus, pareikšti savo nuomonę, teikti pasiūlymus laiškais ar telefono skambučiais.

Mūsų adresai: **Rimantas Kviklys**, Kalgraužių k., Darbėnų paštas, Kretingos r., LT 97280; tel. 8 445 44 829, 86 87 81 185;

Algimantas Meškauskas, Troškūnėlių viensėdis, Troškūnų paštas, Anykščių r., LT 29305; tel. 8 381 56 505, 86 86 86 308;

Vytautas Stacevičius, Kapčiamiestis, Kapčiamiesčio paštas, Veisėjų r., LT 67314; tel. 8 318 43 247, 86 86 67 573. Nepamirškime vieni kitų, bendraukime!

INICIATYVINĖ GRUPĖ

Lietuvos miškininkų sąjunga, Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacija, Lietuvos žaliųjų judėjimas, Privačių miškų savininkų, Medienos prekybos ir perdirbimo įmonių atstovai

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui ARŪNUI VALINSKUI, Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui ANDRIUI KUBILIUI, Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkui JONUI ŠIMĖNUI, Lietuvos Respublikos Aplinkos Ministrui GEDIMINUI KAZLAUSKUI, Saulėlydžio komisijos pirmininkui VALENTINUI MILAKNIUI

KREIPIMASIS

dėl siūlomo valstybinių miškų valdymo pertvarkymo
2009 m. birželio 29 d.

Mes, žemiau pasirašę, pasisakome prieš esamos valstybinių miškų valdymo sistemos griovimą, nepamatuotas pertvarkas ekonomine ir socialine prasme. Esame prieš siūlymus naikinti valstybines miškų urėdijas ir kurti vieną monopolinę įmonę. Kategoriskai nepritariame veiksams ir tikslams keisti valstybinių miškų valdymo institucijų statusą. Mūsų giliu įsitikinimu, nepamatuoti siūlymai sunkmečiu didina nestabilumą valstybėje, nepasitikėjimą valdančiąja koalicija ir jos Vyriausybę.

Įvairiais pareiškimais siekiama supriešinti ne tik miškų žinyboje dirbančius girininkus ir urėdus, vadovaujančių ir pavaldžių institucijų vadovus, valstybinių miškų darbuotojus, privačių miškų savininkus ir medienos perdirbėjus, bet ir paskleisti dezinformaciją tarp Lietuvos žmonių. Menkinami valstybinių miškų urėdijų darbuotojų darbo rezultatai bei akivaizdi veiklos ir ūkininkavimo pažanga, skatinamas nepasitikėjimas miškininkais ir siekiama sugriauti valstybinių miškų valdymo sistemą. Dirbtinai kuriama sumaištis, visuomenei pateikiama iškreipta informacija apie valstybinių miškų valdymo efektyvumą. Susidaro įspūdis, kad „reformos“ ideologams nerūpi išsaugoti Lietuvos turtą – valstybinius miškus: juos domina tik mediena, kurią norėtų pigiai gauti iš valstybės.

Miškai – ne vien mediena, kurios vertė nepalyginamai mažesnė nei jų gamtosauginė ir socialinė vertė. Lietuvos miškų mediena sudaro tik vieną trečdalį bendrosios miško vertės. Visa kita – tai ekologinė, gamtosauginė, socialinė miško vertė.

Iki pastarojo sunkmečio (ir todėl atsiradusių prekybos mediena sutrikimų) visos Lietuvos miškų urėdijos dirbo pelningai. Šiuo metu jos sėkmingai sprendžia kylančias ekonomines bei socialines problemas. Tai rodo esamos valstybinių miškų valdymo sistemos gyvybingumą. Miškų urėdijų specialistai dirba atsakingai. Tad nekelkime sumaišties, išsklaidykime tarp miškų urėdijų darbuotojų ir vadovų laikinumo ir nerimo nuotaikas, leiskime sutelktai įveikti sunkmetį.

Visiškai pritariame LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto nuomonei dėl valstybinių miškų sistemos evoliucinio tobulinimo, išsaugant sėkmingai dirbančias miškų urėdijas, kvalifikuotus darbuotojus, sunkmečiu nedidinant įtampos valstybėje ir negriaunant normaliai veikiančios sistemos. Siūlomų pertvarkos variantų ekonominis efektas yra abejotinas, o galimi neigiami rezultatai nėra įvertinti. Šiandien valstybiniai miškai tvarkomi tinkamai, nėra monopolijos, kuri iš rinkos išstumtų smulkias ir vidutines medienos perdirbimo įmones. Kai kurie stambieji medienos perdirbėjai, neatsižvelgdami į smulkiųjų ir vidutinių verslininkų interesus, mėgina juos pašalinti iš dar-

bo rinkos, kaip tai atsitiko kaimyninėje Latvijoje, kur nemažai smulkiųjų įmonių bankrutavo. Miškų urėdijos, glaudžiai bendradarbiaudamos su privačių miškų savininkais, padeda jiems įvairiais miškininkystės klausimais.

Miškų sistemos monopolizavimas prieštarautų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 m. programai, numatančiai skatinti smulkųjų ir vidutinį verslą. Atkreipiame dėmesį, kad siūlymas sugriauti valstybinių miškų sistemą ir kurti monopolinę sistemą ne tik neskatins smulkiojo ir vidutinio verslo, bet padidins nedarbą ir specialistų emigraciją.

Esame už kompleksinį ūkininkavimą miškuose, kai didžioji dalis miškų urėdijose gautų lėšų panaudojama valstybinių miškų poreikiams – jiems atkurti, prižiūrėti ir išsaugoti. Šiuo metu daugiau nei 90 proc. stataus miško kainos, gautos už medienos realizaciją, grąžinama į mišką. Privalome sunkmečiu ne griauti, o išsaugoti esamų ir pelningai dirbančių miškų urėdijų savarankiškumą, materialinę bazę, sukauptą valstybės turtą, kvalifikuotus specialistus ir valdymo sistemą, skatinant ekonominį augimą, saugant socialines, ekologines, gamtosaugines vertybes, toliau palaipsniui tobulinant žinybos valdymą, ekonominę – ūkinę veiklą.

EDMUNDAS BARTKEVIČIUS

Lietuvos miškininkų sąjungos prezidentas

ALGIRDAS RAUKA

Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacijos pirmininkas

RIMANTAS BRAZIULIS

Lietuvos žaliųjų judėjimo pirmininkas

ALEKSANDRAS KRAVCOVAS

Vakarų Lietuvos medienos perdirbėjų ir eksportuotojų asociacijos valdybos pirmininkas

RYTIS KULIEŠIS

Privačių miškų savininkų asociacijos direktorius

JUOZUPAS ZIMNICKAS

Medienos perdirbėjų asociacijos direktorius

GIEDRIUS KAMINSKAS

UAB „GKF“ generalinis direktorius

Lietuvos miškų instituto Taryba

LR Aplinkos ministrui

KREIPIMASIS

dėl miškotyros taikomojo mokslo finansavimo
2009 m. birželio 26 d.

Lietuvos miškų instituto Taryba nori atkreipti LR Aplinkos ministro dėmesį į nenormalią situaciją finansuojant miškotyros taikomuosius tyrimus. LR Aplinkos ministerija šiais metais mokslo darbų finansavimui iš specialiosios Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos numato skirti apie 120 tūkst. Lt., t.y. mokslo darbų finansavimas lyginat su 2008 m. sumažėtų 8-9 kartus. Toks mokslo darbų finansavimo sumažinimas nėra proporcingas Bendrųjų miškų ūkio reikmių programos finansavimo mažėjimui ir turėtų labai neigiamos įtakos vykdomiems miškotyros taikomojo mokslo ir eksperimentinės plėtos darbams.

Lietuvos miškų instituto Taryba siūlo ekonominės krizės laikotarpiu miškotyros mokslo taikomųjų tyrimų finansavimo nemažinti arba jį mažinti proporcingai specialiųjų Bendrosios miškų ūkio reikmių finansavimo programos lėšų sumažėjimui.

Lietuvos miškų instituto Taryba pritaria 2009 m. gegužės 29 d. Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslo skyriaus išvažiuojamojo susirinkimo „Miškotyros mokslo naujovės ir jų diegimo problemos“ rezoliucijoje pateiktiems siūlymams ir siūlo juos įgyvendinti.

Dr. VIRGILIJUS MIKŠYS
LMI Tarybos pirmininkas

Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslo skyriaus išvažiuojamojo susirinkimo „Miškotyros mokslo naujovės ir jų diegimo problemos“, įvykusio 2009 m. gegužės 29 d. Lietuvos miškų institute ir VĮ Dubravos eksperimentinėje – mokomojoje miškų urėdijoje,

REZOLIUCIJA

Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslo skyriaus išvažiuojamajame susirinkime konstatuota, kad:

Lietuvoje vykdomi platūs miškotyros ir aplinkotyros mokslo krypties tyrimai, kurių, metu gaunama naujų žinių, o daugelis rezultatų taikomi arba gali būti taikomi miško ūkinėje veikloje;

mokslo ir studijų institucijų mokslinės produkcijos formalusis vertinimas neskatina plėtoti taikomųjų tyrimų ir eksperimentinės plėtos darbų;

miškotyros mokslas, o ypač taikomieji tyrimai ir eksperimentinės plėtos darbai, nepakankamai finansuojami iš valstybės biudžeto, o smulkūs ūkio subjektai turi mažai galimybių finansuoti mokslinius tyrimus;

taikomųjų miškotyros tyrimų, o ypač eksperimentinės plėtos darbų vykdymą, stabdo tai, kad eksperimentinėms – mokomosioms miškų urėdijoms nesudarytos palankios teisinės ir finansinės sąlygos diegti ir skleisti mokslo rezultatus;

Lietuvos miškų ūkyje nėra sukurtos efektyviai veikiančios miškotyros mokslo tyrimo rezultatų diegimo praktikoje sistemos.

Susirinkimas siūlo:

LR Vyriausybei

- miškotyros moksliniams tyrimams ir eksperimentinės plėtos darbams finansuoti įsteigti Fondą, į kurį centralizuotai būtų skirta iki 1proc. miškų sektoriaus sukuriama BVP;

- įsteigti tarpžinybinę Mokslo ir inovacijų plėtos miškų ūkyje ir medienos apdirbimo pramonėje tarybą.

LR Švietimo ir mokslo ministerijai

- keisti mokslo ir studijų institucijų mokslinės produkcijos vertinimo metodiką, didesnę dėmesį skiriant ne formaliajam vertinimui, o mokslo rezultatų duodamai naudai, kartu skatinant Lietuvai aktualius taikomuosius tyrimus ir eksperimentinės plėtos darbus;
- sukurti mokslo tyrimo rezultatų diegimo praktikoje sistemą, tam naudojant ir naujai kuriamų mokslo, studijų ir verslo slėnių infrastruktūras.

LR Aplinkos ministerijai

- ministerijoje įsteigti struktūrinį padalinį, kuris formuotų LR Aplinkos ministerijos kuruojamų sričių mokslo ir naujų technologijų politiką, koordinuotų ministerijos užsakomuosius tyrimus, jų rezultatų diegimą ir sklaidą;
- pakeisti eksperimentinių ir mokomųjų miškų urėdijų (VĮ Dubravos eksperimentinė – mokomoji miškų urėdija ir VĮ Kazlų Rūdos mokomoji miškų urėdija) statusą ir veiklos organizavimo principus taip, kad būtų sudaromos palankios sąlygos mokslo naujovėms ir rekomendacijoms išbandyti, tam centralizuotai skiriant papildomą finansavimą.

LMA narys koresp. prof. ALBINAS KUSTA
Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkas

Valstybinių miškų valdymui tobulinti

Siekiant užtikrinti subalansuotą valstybinių miškų kompleksinio ūkio plėtrą, patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius miškui, užtikrinti miškų išsaugojimą ateities kartoms, skatinant sąlygas, kuriomis teisingai tvarkomi valstybiniai miškai duotų šaliai maksimalią ekonominę naudą, kartu vykdydami ne mažiau svarbias ekologines ir socialines funkcijas, aplinkos ministro sudaryta darbo grupė parengė Valstybinių miškų valdymo pertvarkymo koncepciją, kurioje pateiktos valstybinių miškų valdymo pertvarkymo alternatyvos.

Generalinėje miškų urėdijoje liepos 16 d. organizuotame pasitarime, kuriame dalyvavo generalinis miškų urėdas Benjaminas Sakalauskas, pavaduotojai Zdislovas Truskauskas, Gintaras Visalga, Andrius Vancevičius, Miškų urėdų nuolat veikiančio gamybinio susirinkimo valdybos pirmininkas Jurbarko miškų urėdas Faustas Bakys, Raseinių – Antanas Kilčiauskas, Trakų – Vygantas Mierkis, Girininkų bendrijos tarybos pirmininkas Viduklės girininkas Raimondas Juzikis, ypač aktyviai svarstytos valstybinių miškų valdymo pertvarkymo koncepcijoje siūlomos valstybinių miškų valdymo tobulinimo I ir V alternatyvų įgyvendinimo galimybės. Šias alternatyvas liepos 2 d. pakartotinai išnagrinėti pavedė Aplinkos ministras Gediminas Kazlauskas. Nuomonę dėl valstybinių miškų ateities išsakė ir Privačių

miškų savininkų asociacijos direktorius Rytis Kuliešis, Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacijos pirmininkas Algirdas Rauka, Medienos perdirbėjų asociacijos direktoriaus pavaduotojas Andrius Zimnickas. **V-ojoje alternatyvoje** siūlyta keisti Generalinės miškų urėdijos prie Aplinkos ministerijos statusą iš biudžetinės įstaigos į valstybės įmonę, tai įteisinant Miškų įstatymo bei Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo pakeitimais. Specialistų nuomone, ši alternatyva neduotų apčiuopiamo ekonominio efekto. Sudėtingas šios alternatyvos įgyvendinimo praktinis aspektas, susijęs ne tik su valstybinio miškų ūkio ilgalaikio ekonominio gyvybingumo neužtikrinimu, bet ir neigiamu poveikiu socialinei sferai. Pradiniame alternatyvos įgyvendinimo etape veiklos efektyvumas būtų mažesnis, o „klaidingų“ vadybos sprendimų rizika – gana didelė. Sudėtingiau būtų priimti operatyvius sprendimus, turinčius įtakos visam valstybiniam miškų ūkiui. Taigi, išnagrinėję V alternatyvos privalumus ir trūkumus, pasitarimo dalyviai nusprendė nepritarti jos įgyvendinimui.

Kita alternatyva (I-a) – dalį miškų urėdijų funkcijų centralizuoti Generalinėje miškų urėdijoje ir sudaryti sąlygas teritoriniu principu teikti paslaugas privačių miškų savininkams.

Įgyvendinti šią alternatyvą galima, nedarant radikalių pertvarkymų ir nekeičiant dabar esančių miškų urėdijų teisinio

RIMONDO VASILIAUSKO nuotrauka

statuso bei valstybinių miškų valdymo sistemos, teisės aktuose įteisinti nuostatas, įgalinančias dalį miškų urėdijų funkcijų, susijusių su elektroninės medienos prekybos sistemos organizavimu, vidaus auditu, ekonominių rodiklių nustatymu ir valdymu, centralizuoti Generalinėje miškų urėdijoje. Panašus modelis veikia kaimyninėje Lenkijoje, pagal kurios pavyzdį 1996 m. parengtas ir įgyvendintas dabartinis mūsų valstybinių miškų valdymo modelis. Tik skirtingai nei Lenkijoje, Lietuvos Respublikos miškų įstatyme nenumatyta galimybė centralizuoti minėtas funkcijas ir dalį finansinių išteklių. Generalinės miškų urėdijos nuomone, toks modelis sudarytų galimybes aplyginti miškininkavimo sąlygas bei sudarytų galimybes finansuoti specifines ar daugumai miškų urėdijų nebūdingas funkcijas (pvz., miškų urėdijų vieningos informacinės sistemos plėtrą (2010-2011 po 2 mln. Lt kasmet), selekcinės sėklininkystės objektų įrengimą, mokslo-mokymo reikmes (po 0,5 mln. Lt kasmet ir t.t.) Administracinių valdymo kaštų sumažinimas, centralizuojant vidaus audito ir kitas „aptarnavimo“ funkcijas Generalinėje miškų urėdijoje įgalintų miškų urėdijose išlaikyti daugiau tiesiogiai miškuose dirbančių specialistų, o administracijose – sumažinti. Susidarytų geresnės sąlygos optimizuoti darbuotojų funkcijas ir taikyti šiuolaikinius efektyvius vadybos metodus. Toks modelis, be kita ko, leistų geriau įgyvendinti vienodą žmoniškųjų išteklių valdymo ir atlyginimų sistemą visose miškų urėdijose bei vieningą investicijų politiką. Prekybos apvaliaja mediena elektroninės sistemos sukūrimas, kaip yra Lenkijoje, atitiktų medienos pramonės įmonių poreikius ir eliminuotų nereikalingus kaltinimus dėl nepatogumų; būtų apsaugoti smulkaus ir vidutinio verslo įmonių interesai.

Miškų urėdijos turėtų pasiūlyti paslaugų paketą smulkiems miško savininkams – pradedant miško atkūrimu, baigiant medienos realizacija, naudojantis urėdijų prekybine sistema. Šiuo metu susidarantys problemas padėtų išspręsti privačių miško savininkų ir valstybinių miškų urėdijų bendradarbiavimas, o ne naujų struktūrų kūrimas. Siūlomos kurti privačių miškų girininkijos rajonų centruose nepagerins susidariusios padėties. Miškų urėdijose egzistuojantis girininkijų tinklas yra dešimt kartų tankesnis (370 vnt.) ir pajėgus sudaryti sąlygas minėtoms paslaugoms teikti.

Privačių girininkijų sukūrimo sistema valstybės biudžetui kainuotų apie 3 mln. Lt; privačios girininkijos būtų nutolusios nuo miško savininkų, sunkiai prieinamos. Ir galiausiai – sunkiai suvokiamą privačios girininkijos veiklos sferą, darbai ir apimtys, tuo labiau, kad ir kaimyninėse šalyse panašios struktūros nėra. **Pirmos alternatyvos** įgyvendinimo atveju numatomas rezultatas tenkintų abi puses. Savininkai turėtų patikimą, paprastą alternatyvą miško priežiūrai. Urėdijos taip pat laimėtų – papildomos apimtys ir pajamos įgalintų plėsti bazę, investuoti į naujas technologijas ir personalo mokymą. Pasinaudojant urėdijų baze, galima būtų taikyti „vieno lango“ principą. Tam nereikia kurti naujų struktūrų, skirti papildomo finansavimo iš valstybės biudžeto: tereikia sukurti paslaugų paketą ir kainyną bei kuo plačiau jį pristatyti miško savininkams. Toks siūlomas modelis iš esmės nepakirstų miškų

urėdijų savarankiškumo ir suinteresuotumo galutiniais veiklos rezultatais. Tad **pasitarimo dalyviai nutarė pritarti valstybinių miškų valdymo pertvarkymo koncepcijoje siūlomos valstybinių miškų valdymo tobulinimo patikslintos I alternatyvos įgyvendinimui.**

Zdislovas Truskauskas padarė pranešimą apie miškų urėdijų metinių veiklos planų ir privalomųjų darbų normų 2009 metams projekto tikslinimo sudarymą. Pritarta nuostatai „išlaidų mažėjimas procentine išraiška, lyginant su 2008 metais, įvertinus miškų urėdijos pajamų už apvalią medieną mažėjimą bei užtikrinant minimalų įmonės pelningumą“.

Pasitarime nagrinėti miškų urėdijų darbo užmokesčio fondo sudarymo principai. Jiems pritarta: 1) baziniu dydžiu nustatomas šalies valstybės sektoriaus atitinkamo laikotarpio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis; 2) bazinis dydis konkrečiai miškų urėdijai nustatant maksimalų DUF indeksuojamas, priklausomai nuo praeitų metų faktinių konkrečios miškų urėdijos specialistų darbo krūvio koeficientų dydžio; 3) maksimalus 15 proc. galimas suformuoti metinis DUF apskaičiuojamas pagal indeksuotą bazinį mėnesinį darbo užmokesčio dydį ir planuojamą specialistų skaičių. Svarstytas ir miškų urėdijų 2009 m. pelno paskirstymas socialinėms reikmėms. Šiais metais miškų urėdijos iš pelno gali skirti iki 5 000 Lt darbuotojų premijoms ir socialiniams tikslams bei iki 5 000 Lt – kultūriniais ir kitiems tikslams.

Miškų urėdijų parduotos apvaliosios medienos kainos 2009 m. birželį

Sortimentas	2009 m. birželio mėn. vidutinė kaina, Lt/m ³	Indeksas 2009 m. sausis = 100	Iš viso 2009 m. vidutinė kaina, Lt/m ³
Pušies pjautinieji rąstai	120	81.6	123
Eglės pjautinieji rąstai	120	87	120
Ažuolo pjautinieji rąstai	315	79.1	340
Uosio pjautinieji rąstai	116	82.9	131
Drebulės pjautinieji rąstai	81	81.8	89
Beržo pjautinieji rąstai	136	84.5	144
Juodalksnio pjautinieji rąstai	115	92.7	117
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	86	84.3	88
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	70	82.4	76
Eglės popiermedžiai	56	86.2	60
Pušies popiermedžiai	58	85.3	62
Beržo popiermedžiai	64	81.8	69
Drebulės popiermedžiai	51	81	59
Uosio popiermedžiai	92	105.7	86
Plokščių mediena (spygliuočių)	47	87	51
Plokščių mediena (lapuočių)	45	86.5	50
Malkinė mediena	62	92.5	65
Iš viso apvaliosios medienos	86	95.6	86

Pastaba: Kainos nurodytos be PVM ir transporto išlaidų
GMU inf.

Kaip kertami miškai pasaulyje

Pasaulio miškų statistika (*State of the World's Forests*, 2007) rodo, kad kasmetinė medienos produkcija jau siekia 3 833 mln. m³. Daugiausia – 1 767 mln. m³ – kertama kurui naudojamos medienos. 1 644 mln. m³ pagaminama apvalios pramoninės medienos įvairiems pramoninio perdirbimo poreikiams ir 422 mln. m³ – pjautiniams. Tai rodo, kad miškų kertama vis daugiau.

Per paskutinius du dešimtmečius labai suaktyvėjo miškų kirtimai ir Lietuvoje. Medienos rinkai pateikiama dvigubai daugiau medienos nei praėjusio amžiaus antroje pusėje. Dėl to didėja visuomenės susirūpinimas dėl plynai raizomų miškų masyvių ir galimo miškų pereikvojimo, nors Lietuvos miškų ūkio statistika (2007 m.) rodo, kad miškų naudojimas neperžengia leistinų ribų. Dabartinis Lietuvos pavyzdys rodo, kad ne vien miško naudojimo apimtys, bet ir naudojimo forma bei taikomi kirtimo būdai atstina miško savininkų bei valstybinių miškų valdytojų santykius su visuomene. Žmonės nemėgsta plynų. Dėl to verta plačiau pana- grinėti ne tik kiek, bei ir kaip kertami miškai pasaulyje.

Miškų sudėtis ir paskirtis pasaulyje labai įvairi. Nevienodos ir ūkininkavimo miškuose galimybės. Visa tai nulemia ir kirtimo būdų įvairovę konkrečiose šalyse. Ir vienoje šalyje taip pat dažnai taikomi skirtingi miškų kirtimo ir medynų ugdymo būdai. Pastaruoju metu, labai padidėjus socialinėms miškų funkcijoms, padidėjo ir plačiosios visuomenės vaidmuo parenkant miško kirtimo ir medynų ugdymo būdus, o miškininkai savo profesinėje veikloje turi atsižvelgti į visuomenės reikalavimus.

Pagal medienos ruošos ir medynų ugdymo technikos vystymąsi, miško kirtimo ir ugdymo intensyvumą, šių priemonių biologinius, ekonominius ir ūkinius aspektus XX a. antroje pusėje išryškėjo skirtumai, leidžiantieji visus miško kirtimus pasaulyje sąlygiškai suskirstyti į dvi kategorijas. **Miškų kirtimai tradicinės miškininkystės šalyse**, kur nuo seno labai branginama, taupiai naudojama mediena ir miškų ūkis intensyvus, besiremiantis gyvąja darbo jėga ir konkrečių darbo operacijų mechanizavimu, naudojant lengvus mobilius mechanizmus. Šiai kategorijai pasaulio miškų statistika paprastai priskiria Vakarų, Vidurio ir Rytų Europos, Viduržemio jūros pakrančių ir kai kurias Pietų Amerikos šalis. Išimtį sudarytų kai kuriose Vakarų Europos, ypač Skandinavijos, šalyse privatūs miškai ir miškai, priklausantys akcinėms bendrovėms. Šiuose miškuose stebima daug eksten-syvaus ūkio požymių ir pagal tai miškininkavimą juose galima priskirti antrai kategorijai. **Miškų kirtimai miškingose miško eksportuotojų šalyse**, turinčiose stambų eksploatacinių miškų sektorių. Šių šalių miško ūkis išliko daugiau ar mažiau ekstensy-vus, orientuotas į medienos ruošą, besiremiantis sunkia, speciali-zuota technika. Šiai kategorijai priskiriama Šiaurės Amerika, Eu-ropinės Rusijos šiaurinė bei visa jos Azijinė dalis ir Ekvatoriaus (Afrikos ir Pietų Amerikos) miškingieji rajonai, eksploatuojami stambių tarptautinių kompanijų.

MIŠKŲ KIRTIMAI TRADICINĖS MIŠKININKYSTĖS ŠALYSE

Tradicinės miškininkystės kraštuose nuo seno vyrauja atrankinis miško ūkis. Jo tikslas – nepertraukiamai tiekti rinkai medieną, užtikrinti miško atkūrimą ir nuolat didinti medynų produkty-vumą. Būdingiausia šiuo požiūriu yra šveicarų miškininkų pa-

tirtis. Šveicarijoje susiformavo griežta medžių individualizacija, skiriant juos kirtimui ar paliekant tolesniam augimui. Miški-ninkystės progresas čia matomas ten ir tiek, kiek miškininkas įžvelgia ir supranta kiekvieno medžio biografiją, (biogrupės, medyno) ir kaip jis vykdo ūkines priemones be jokios žalos miškui. Didelio prieaugio ir maksimalios produkcijos iš kiekvie-no mišku apaugusio ploto čia siekiama tik tokiais kirtimais, po kurių medyne lieka daug ir geros kokybės medienos prieaugio nešėjų. Šiam tikslui vienodai tinka ir Šedelino (Schädelin, 1936, 1942) laisvi atrankiniai kirtimai, ir Leibundguto (Leibundgut, 1984) grupiniai atrankiniai kirtimai, kurie atmeta buvusį per-dėtą schematizmą, sujungia atrankinių, tūrio puoselėjimo ir ug-dymo kirtimų principus į vientisą medyno ir miško erdvėtvark-ką, sudarydami darnią, pastovią miško ugdymo ir pagrindinio naudojimo sistemą. Ūkininkavimo kokybė ir taikomų ūkinių priemonių efektyvumas miškų valdose čia nusakomas medyno tūriu ir pastoviu savaiminiu atžėlimu. Vidutinis medyno tūris 1 ha Šveicarijoje yra 368 m³ (*State of the World's Forests*, 2007 m., FAO), o optimalus, medieną produkuojantis tūris vidutinėmis augavietės sąlygomis, pvz., mišrių kėnio, eglės ir buko medynų atrankiniame ūkyje, kaip mums, dirbant Tarptautiniame taiko-mosios sisteminės analizės institute (IIASA), ne kartą demons-travo šveicarų miškų savininkai, galėtų siekti 400 m³/ha.

Šveicarijos miškininkai mano, kad, padidinus tūrį aukščiau jo optimumo, dėl padidėjusio šviesos trūkumo susilpnėja me-džių augimas, blogiau atželia būsimo miško karta. Sumažėjus tūriui, sumažėja ir bendras prieaugis bei miško naudojimas. Geresnėmis sąlygomis optimalūs tūriai būna daug didesni, pvz., Legentalio ir kitose Šveicarijos provincijose vidutiniai medynų tūriai atrankiniame ūkyje siekia net 440–500 m³/ha. Tai vie-tinių miškininkų laikoma optimumu. Šveicarijos miškų ūkio perspektyviniuose planuose atsispindi miškininkų pastangos atrankiniais kirtimais nuolat didinti kiekvieno medyno tūrį, didinant jo prieaugį iki maksimalių dydžių. Tai daroma ne dėl konjunktūrinių aplinkybių rinkoje (pagal FAO duomenis, Švei-carijoje bendras naudojimas 2002 m. – 7,8 m³/ha, o 2004 m. at-tinkamai – 4,2 m³/ha (*State of the...*, 2005, 2007), bet siekiant maksimalaus prieaugio, norint patenkinti medienos paklausą ir atkuriant vietines populiacijas geriau išnaudoti miško produkci-jos bei apsaugines, sanitarines – higienines funkcijas.

Austrijoje taip pat populiarūs neplyni miškų kirtimai. Vietos miškininkai (Johan, Krensdelberger, Pollanschutz, ir kiti, 1989) tinkamiausiais eglynams laikė laisvuosius atrankinius kirtimus. Nedidelio intensyvumo kirtimais (10–15 proc. skerspločių su-mos) austrams pavyksta keliais procentais padidinti medynų prieaugį, išlaikyti palyginti didelį medynų tūrį (300 m³/ha) ir intensyvų miško naudojimą (4,3 m³/ha, 2007 m.). Pvz., kal-nuotuose rajonuose Šnegaterno ir kitose miškų įmonėse, su kuriomis teko bendrauti kelis dešimtmečius nuo pirmo apsi-lankymo 1964 m., atrankiniais kirtimais pirmiausia kertami blogiausi, paženklinti įvairių dydžių medžiai, o geriausi, stam-būs medžiai – produkcijos elitas – parenkami kirtimams labai atsargiai. Miškas nuolat teikia plataus sortimento medieną ir gerėja medynų būklė. Medžiai pjaunami motoriniais pjūklais. Mediena čia pat sortimentuojama ir ištraukiama ratiniais trak-

toriais. Vengiant pomiškio pažeidimų, rąstams pritraukti kai kur naudojami arkliai ir specialūs vežimėliai.

Atvejiniai ir grupiniai atvejiniai kirtimai labiau paplitę bukynuose. Intensyviau kertama ten, kur yra spygliuočių (kėnio ar eglės) pomiškis. Tokiais kirtimais palaipsniui bukynai paverčiami eglės su buku medynais. Grynus eglynus austrai grupiniais atrankiniais ir atvejinais kirtimais taip pat palaipsniui verčia į mišrius ir siekia, kad jų sudėtyje būtų 0,2–0,3 buko ar ąžuolo.

Čekijoje irgi iš seno buvo plačiai praktikuojami grupiniai atvejiniai kirtimai, stambiais ploteliais iškertant medžius, taip pat vienkartiniai Vagnerio kirtimai (Wagner, 1914). Kirtavietės gerai atželia, o jei reikia, pomiškis dirbtinai sutankinamas želdant.

Prancūzijoje kirtimų diapazonas labai platus: nuo laisvų – atrankinių iki plynų, net koncentruotų, kartais iškertami ištisi kvartalai 1×1 km. Kalnuotose vietovėse eglės – kėnio medynai kertami atrankiniais ir atvejinais kirtimais. Statesniuose (20° ir daugiau) šlaituose prancūzai stengiasi suformuoti mišrius medynus. Atrankinius kirtimus jie kartoja kas 10–15 metų, iškirdami maždaug 10–15 proc. tūrio. Lėkštesniuose šlaituose taikomi atvejiniai keturių atvejų kirtimai. Iškertama po 20–30 proc. tūrio. Kirtimai kartojami kas 5-eri – 6-eri metai. Jei yra perspektyvus pomiškio, kaip ir pas mus, praktikuojami supaprastinti atvejiniai kirtimai.

Pušynuose kai kur pušys dirbtinai keičiamos eglėmis ir kėniais. Po pirmų kirtimo atvejų palajyje sodinami stambūs eglės ir kėnio daigai. Keičiant vienaamžius pušynus ir eglynus įvairiaamžiais, kaip ir Austrijoje, naudojami grupiniai atvejiniai kirtimai. Kertama 4–5 atvejais gana ilgą, iki 40-ies metų laiką. ąžuolynai lygumose, pvz., Normandijoje, kertami plynai biržėmis, kalnuose – atvejais. Našiuose dirvožemiuose lygumose, kaip ir Belgijoje, ąžuolai ir bukai auginami faneros pramonei su 200 metų kirtimo apyvarta.

Apskritai Vakarų Europoje istorijos bėgyje plyni kirtimai buvo labai apriboti. Austrijoje net privačiuose miškuose buvo draudžiama iškirsti plynai didesnę negu 2 ha plotą. Dar griežtesni miškų apsaugos įstatymai Šveicarijoje. Tai laikoma visuomenės pasididžiavimu. Visose Vakarų Europos šalyse visuomenė pakankamai gerai supažindinta ne tik su miškų būkle, jų kirtimais, bet ir su medynų prieaugiu savo rajone. Ispanijoje tai siejama net su politika. Provincijos, apsuptos aukštų kalnų ir kitų gamtinių kliūčių, gyvybiškai suinteresuotos neiškirsti plynai miškų, saugoti ir gerinti turimus gamtinius kompleksus, kaip gamybinę jėgą ir kaip darbo objektą.

Ispanai statesniuose kaip 5° šlaituose plynai miškų visai ne-kerta. Praktikuojami atvejiniai siaurabiržiai pražanginiai kirtimai. Po VI Pasaulinio miškų kongreso (Madridas, 1966) mums buvo demonstruota, kaip skersai šlaito retinamos juostos, kurių plotis lygus maždaug vidutinio medžio aukščiui. Kirtimų intensyvumas reguliuojamas ne skalsumu, bet paliekamu tūriu. Po kirtimų paliekama apie 50 ktm 1 ha. Kliudantis atžėlimui trakas pašalinamas dar prieš kirtimus. Atrankiniai kirtimai praktikuojami buko, kėnio miškuose, grupiniai atrankiniai – pušynuose. Girininkas¹ turi aiškų teritorinį kirtimų išdėstymo planą. Kiekvienas sklypas, kur atliekami laisvi atrankiniai kirtimai, padalintas į 10 lygių dalių, vadinamų tramesais. Iš kiekvieno hektaro iškertamas tik metinis prieaugis. Kadangi kiekviename tramese kirtimai kartojami kas 10 metų, tai kertama 10 metinių prieaugių norma. Nustačius, kad tramese tūris sumažėjęs, kirtimų

apimtis vykmečiui mažinama. Panašus kontrolės būdas atrankiniame ūkyje praktikuojamas Austrijoje, Šveicarijoje.

Įdomi kirtimo būdų evoliucija Vokietijoje. Miško kirtimas čia nuo seno buvo siejamas su atžėdinimu. Pagal Brandenburgo miškų tvarkymo įstatymą, nuo 1574 m. galiojo tvarka šachmatiškai išdėstyti sėklojus kirtimuose, kad būtų užtikrintas natūralus miškų atkūrimas (Bühler, 1927). Nuo 1744 m., siekiant savaiminio eglynų atsikūrimo, buvo praktikuoti apseklavimo kirtimai (Schirmschlag), davę pagrindą įvairioms atvejinių kirtimų formoms. Vėliau per visą XIX a. vokiečių miškininkystės autoritetai (Hartig, Bühler, Gayer, Borggreve ir kt.) tyrė ir aptarinėjo tokių kirtimų privalumus ir audrų sukeliama vėjavartų bei dirvožemio suvelėnėjimo pavojų. Apsėklavimo kirtimų riziką ir jos padarinius Švarevaldo kalnuose (1992) mums demonstravo garsiausias eglynų žinovas Helmut Schmidt–Vogt. Neparuoštų, susivėrusių medynų staigus išretinimas šviesinimo ir erdvės kirtimais, siaučiant uraganinėm audroms, čia buvo pavojingas.

Nepertraukiamą atrankinį augančio miško naudojimą XX a. antroje pusėje iš esmės paskatino padidėjusi miško aplinkosauginių funkcijų svarba visame pasaulyje. Jei medienos tiekimo stabilumą, kaip ir anksčiau, galėjo užtikrinti nusistovėjusi miškų ūkio veikla, tai rekreacinius, vandens ar dirvožemio apsauginius, landšafto estetinius poreikius žmogus vis labiau siejo su konkrečiu miško sklypu, taigi ir su nepertraukiamu konkre-taus miško augimu. Gal dėl to sukurta naujausia miško ruošos technika, sudėtingų daugiaoperacinių stambių mašinų ir mechanizmų atsiradimas tradicinės miškininkystės kraštuose per visą XX a. dar nesuniveliavo miško kirtimų įvairovės. Greta plyno kirtimo tobulėjo ir neplyno pagrindinio kirtimo būdai. Tik praėjusio šimtmečio gale, akivaizdžiai kintant klimatui, pagausėjus audrų ir vėjavartų ne tik Vokietijoje, bet ir visoje Vidurio Europoje, labiau skatino plyną miško kirtimą su po to sekančiu dirbtiniu jo atžėdinimu. Plynų kirtimų įsivyravimui labai pasitarnavo ir spartus kirtimų technikos vystymasis. Tarp miško kirtimo technologijos kūrėjų pasigirdo balsų, kad atvejinių ir atrankinių kirtimų kaita plynais lemia bendrą miškų ūkio progresą (Bauer, 1968). Beje, miškų žuvinimas praėjusio amžiaus gale dėl atmosferos taršos, ypač Centrinėje Europoje (Lenkijos, Vokietijos, Čekijos trikampyje) vertė kirsti plynai spygliuočius, keičiant juos atsparesnėmis lapuočių rūšimis (Kairiūkštis, Nilson ir kt., *Forest Decline and Reproduction: Regional and Global Consequences*, 1987).

(Tęsinys – kitame numeryje)

Akad. LEONARDAS KAIRIŪKŠTIS
LMA Tarptautinio mokslinės kultūros centro
Pasaulinės laboratorijos Lietuvos skyrius

Vielos tinklai www.veva-technika.lt

miškų, kelių, ganyklų
aptvėrimui.

Prekyba
UAB „VEVA-TECHNIKA“
Vilkaviškis, Giedriai
Mob.tel.(8-656) 74003.
Tel. (8-342) 41003.

Nr. 297/7

¹ Pokaryje Ispanijos girininkai atlikdavo ir savo miškų inventorizaciją.

Iš kur kilę Lietuvos ąžuolynai?

Per paskutinį ledynmetį Lietuvą apie 60 tūkst. metų dengė daugiau kaip kilometro storio ledo sluoksnis. Medžių DNR genetinės įvairovės tyrimais nustatyta, kad ledynmečio periodu miško medžiai išliko tik pietinėje Europos dalyje penkiose ledynmečio prieglobsčio zonose.

Pradėjus tirpti ledynams prieš 13 tūkst. metų iš šių prieglobsčio zonų dauguma medžių rūšių sąlyginai greitai – per porą tūkstančių metų – vėl išplito visoje Europoje. Žiedadulkių ir DNR tyrimai parodė, kad į Lietuvą ąžuolai sugrįžo prieš 8-9 tūkst. metų, kai klimatas atšilo. Vėliau klimatas 4 tūkst. metų buvo net šiltesnis ir drėgesnis, nei dabar. Europos mokslininkus domina, kokiais keliais ir iš kur keliavo medžių rūšys į dabartines jų augimo vietas, kaip jų kilmė lemia miško populiacijų savybes, genetinę įvairovę, miškų atsparumą ir adaptacijos galimybes.

Pastaruoju metu, išstobulėjus DNR žymenų technologijoms, miško medžių populiacinės struktūros ir migracijos tyrimai intensyvinami daugelyje šalių. Pavyzdžiui, tarptautiniame projekte CYTOFOR DNR metodais tirta 22-jų Europos miško medžių ir krūmų rūšių genetinė įvairovė, poledynmečio migracija ir populiacinė struktūra. Siekiama išsiaiškinti, kokią įtaką klimato kaita, ledynmečio prieglobsčio zonos, poledynmečio migracija turėjo dabartinei miško medžių populiacinei struktūrai ir genetinei variacijai populiacijose, prognozuoti, kaip keisis populiacijos kintant klimatui. Iki šiol Lietuvoje šios krypties studijos buvo atliktos dalyvaujant Lietuvos miškų institutui, kaip asocijuotam partneriui ąžuolų genetinės įvairovės tyrimo ir ąžuolo genetinių išteklių išsaugojimo tarptautiniame projekte FAIRO-AK. Tačiau atlikti tyrimai su Lietuvos ąžuolo populiacijų medžiaga buvo fragmentiniai, nes iš Lietuvos tirti tik 6-ių paprastojo ąžuolo populiacijų pavyzdžiai, o projekto tyrimai apėmė net 2613 ąžuolo populiacijų iš daugelio Europos šalių. Taigi didelė dalis

Lietuvos ąžuolo populiacijų nepateko į šias studijas.

Lapuočių medžių paprastai tiriama ne ląstelės branduolio DNR, o jos chloroplastų DNR, kurioje yra nedaug genų ir kuri paveldima per motininę liniją – perduodama sėklomis, o ne žiedadulkėmis. Tai leidžia atsekti, kaip migravo medžiai per tūkstančius metų bei nustatyti skirtumus tarp populiacijų.

2008 metais Lietuvos miškų instituto mokslininkai kartu su Latvijos miškų instituto „Silava“ mokslininkais vykdė Lietuvos Valstybinio mokslo ir studijų fondo finansuojamą projektą „Paprastojo ąžuolo Lietuvos populiacijų DNR genotipavimas ir populiacinės struktūros ištyrimas“. Tyrimams lapų pavyzdžiai imti palikuonių bandomuosiuose želdiniuose ir medynuose, iš viso - nuo 28-ių Lietuvos paprastojo ąžuolo populiacijų, kiekvienoje populiacijoje – nuo 7 medžių.

Atlikus chloroplastų DNR žymenų analizę PGR-RFLP metodu, nustatyta, kad esama 4-ių skirtingų ąžuolo DNR haplotipų, kurie diferencijuotai pasiskirstę Lietuvos regionuose. Štai rytų Lietuvos 4 ąžuolo populiacijos – Semeliškių (Trakų urėdija), Dūkštų ir Paežerių (Vilniaus urėdija) bei Ignalinos priklauso 2-jam haplotipui iš C linijos, atkeliavusios iš pietų Italijos ledynmečio prieglobsčio zonos populiacijų. O centrinėje ir pietų Lietuvoje dominuoja 7-tasis haplotipas iš A linijos, atkeliavęs iš šiaurės Balkanų ąžuolo populiacijų. Šis haplotipas yra pats būdingiausias ir gausiausias poledynmečio migracijos A linijoje. Vakarų ir šiaurinėje Lietuvoje apylygėmis proporcijomis sutinkami 5-sis ir 6-sis haplotipai iš tos pačios A linijos, tačiau jie atkeliavę iš pietryčių Balkanų populiacijų. 6-ojo haplotipo pietinio paplitimo riba Europos populiacijose

Ąžuolo populiacijų (2, 5, 6 ir 7-ojo DNR haplotipų) poledynmečio migracijos į Lietuvą maršrutai

iki šiol nustatyta rytinėje Kroatijoje ir pietvakarių Rumunijoje, tačiau yra duomenų, rodančių, kad šį haplotipą turinčios populiacijos poledynmečiu migraciją pradėjo iš Graikijos šiaurės vakarų. Taigi vakarinės ir šiaurinės Lietuvos dalies ąžuolo populiacijos yra kilusios iš Graikijos. Genetinis skirtumas tarp 5-ojo (jam artimas 6-asis) ir 7-ojo haplotipo sąlyginai nedidelis, o pastarųjų skirtumas nuo 2 haplotipo yra vienas iš didžiausių, lyginant su visais haplotipais, nustatytais Europoje.

Analizuojant mūsų gautus duomenis kartu su Europinio FAIROAK projekto duomenimis, galima pastebėti, kad 2-asis („itališkas“) haplotipas į Lietuvą pateko per vakarinę Baltarusiją ties Šalčininkais ir pro Vilnių pasiekė Ignaliną, tačiau į centrinę Lietuvą neišplito. 5-ojo ir 7-ojo haplotipo ąžuolai į Lietuvą migravo per šiaurės vakarų Lenkiją. Tačiau 7-asis haplotipas toliau Kėdainių ir Raseinių į šiaurę nebenukeliavo. 5-ojo haplotipo ąžuolynai plito vakariniu Lietuvos pakraščiu ir užėmė šiaurės Lietuvą, o

6-ojo – plito per dabartinės Baltarusijos teritoriją ir pateko į Lietuvą per šiaurės-rytų pakraštį, išplito šiaurės ir net vakarų Lietuvoje, kur susimaišė su 5-ojo haplotipo ąžuolais.

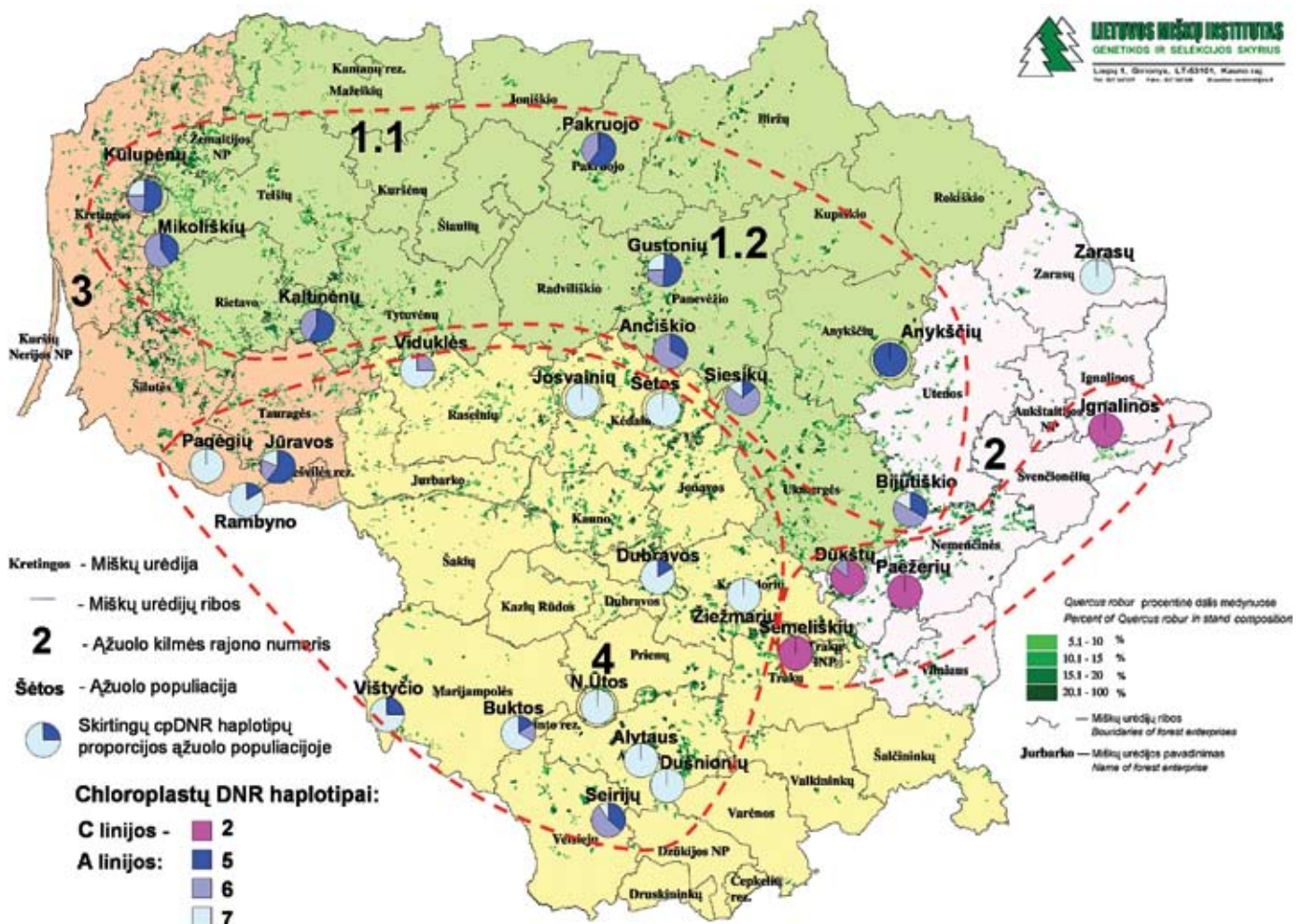
Dabartinis ąžuolo chloroplastų DNR haplotipų pasiskirstymas Lietuvoje sutampa su ąžuolo kilmės (provenencijų) rajonais, nustatytais 1998 m. pagal bioekologinius rodiklius. Tačiau pagal adaptacinius požymius (pumpurų sprogimo fenologiją ir kt.) pastebimi skirtumai net tarp tame pačiame kilmės rajone augančių populiacijų, ir tai rodo, kad adaptacijos procesai vietinėmis aplinkos sąlygomis gerokai modifikavo populiacijų savybes, kurias pradžioje lėmė ledynmečio laikotarpio populiacinė kilmė.

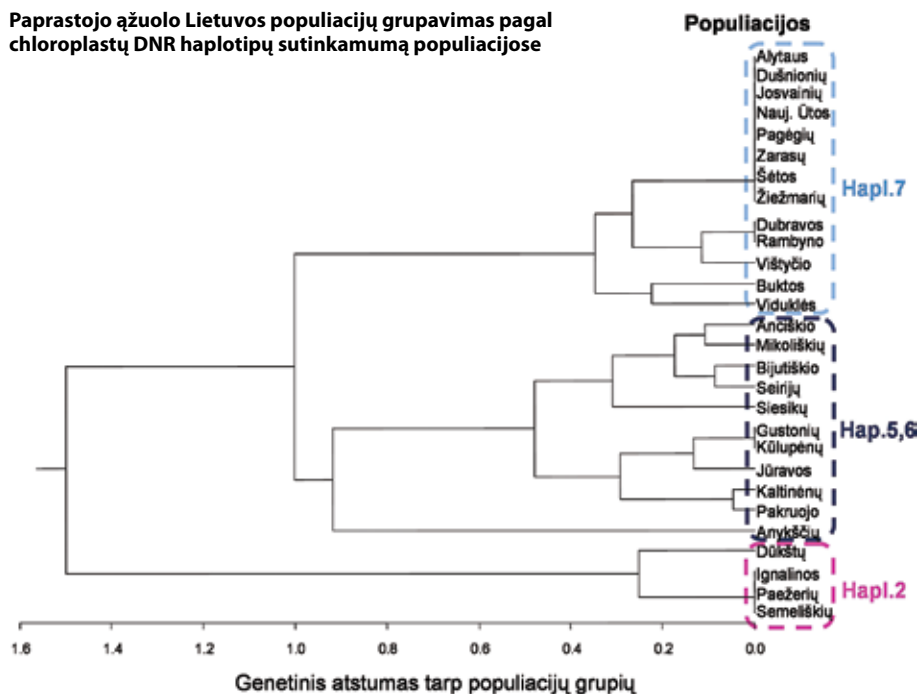
Kai kuriose populiacijose randami trijų haplotipų ąžuolai (Jūravos, Bijutiškio, Siesikų, Kulūpėnų, Gustonių bei Seirijų ąžuolo populiacijose); tai rodo jų nenatūralią, o dirbtinę kilmę – įveisiant atvežtomis iš skirtingų populiacijų sėklomis ar sodmenimis. Visos kitos populiacijos, kuriose dominuoja 2-asis ar 7-asis haplotipai arba 5-ojo ir 6-ojo

haplotipo kombinacija, laikytinos autochtoninėmis (vietinėmis).

Lietuvos ąžuolo populiacijų palikuonių tyrimai bandomuosiuose želdiniuose parodė, kad palikuonių adaptacinių požymių genetinė variacija skirtingose populiacijose buvo labai nevienoda ir tai rodo, kad skirtingos populiacijos turi nevienodą adaptacinį potencialą. Tačiau palikuonių adaptacinių požymių genetinė variacija nesisiejo nei su konkrečiu haplotipu, nei su jų skaičiumi populiacijoje. Lenkijoje atlikti tyrimai parodė, kad populiacijose, kuriose vyraavo 7-asis haplotipas, per 60 proc. medžių būklė buvo bloga. Šis haplotipas vyrauja ketvirto kilmių rajono Lietuvos ąžuolo populiacijose – Josvainių, Šėtos, Dubravos, Naujosios Ūtos, Žiezmarų, Alytaus, Dušniūnų ir kt. Mūsų tyrimai kol kas dar neleidžia vienareikšmiškai pasakyti, kurio haplotipo ąžuolo populiacijos yra geresnės būklės ar adaptyvumo. Pastebima tendencija, kad ąžuolo populiacijų, kur buvo nustatytas tik vienas haplotipas, sveikatingumas buvo blogesnis nei po-

Chloroplastų DNR haplotipų (2, 5, 6 ir 7-ojo) pasiskirstymas Lietuvos ąžuolo populiacijose

puliacijų, kuriose nustatyti du ar trys haplotipai. Nemaža ąžuolo chloroplastų DNR haplotipų ir adaptacinių požymių genetinė įvairovė palanki adaptacijai, genetiniams ištekliams išsaugoti bei praktinei selekcijai vykdyti taikant daugiapopuliacinę sistemą.

Naujosios Ūtos (7-ojo DNR haplotipo), Paežerių (Vilniaus, 2-ojo haplotipo) ir Anciškio populiacijas (5-ojo ir 6-ojo haplotipų mišinio), kaip geriausiai reprezentuojančias Lietuvos ąžuolo DNR haplotipinę įvairovę ir atitinkamai - 4, 2 ir 1-ojo ąžuolo kilmės rajonų populiacijas, rekomenduotina įtraukti į pagal Europos miško genetinių išteklių programą (EUFORGEN) kuriamą genetinių išteklių išsaugojimo populiacijų Europinį tinklą. Paežerių ir Anciškio populiacijos atstovautų unikalius Baltijos regione 2-ąjį ir 6-tąjį haplotipus (šie haplotipai nerasti nei Latvijoje, nei Estijoje).

Kadangi paskiri individualūs haplotipai (7-asis ar 2-asis) ar jų kombinacijos (5-tojo su 6-tuoju) yra tipingi konkretiems Lietuvos ąžuolo kilmės (provenencijų) rajonams – atitinkamai 4, 2 ir 1, tai šis haplotipų nustatymo metodas galėtų būti taikomas identifikuoti, dokumentuoti ir kontroliuoti ąžuolo miško reprodukcinę medžiagą, jos perkėlimą ir naudojimą miškams veisti, tuo tinkamiau įgyvendinant nacionalinius Miško dauginamosios medžiagos nuostatus (2007 m. gruodžio

8 d.) bei Europos tarybos Direktyvą Nr. 105/1999/EC (1999 m. gruodžio 22 d.), reglamentuojančią miško reprodukcinės medžiagos marketingą.

Priešingai nei reprodukcinės medžiagos kilmės rajonų identifikavimo, chloroplastų DNR žymenų haplotipinis metodas tik kartais leistų identifikuoti dauginamosios medžiagos populiacinę priklausomybę – tik tų populiacijų, kurioms būdinga trijų haplotipų savita proporcija. Didesniam identifikavimo tikslumui, t.y. – populiacinės priklausomybės patikimai identifikacijai užtikrinti, būtina sudaryti pagrindinių Lietuvos ąžuolo populiacijų identifikacinius raktus ne chloroplastų

DNR haplotipų pagrindu, bet taikant didesniu polimorfizmu pasižyminčius DNR žymenų metodus. Tam reikia inicijuoti naujas detalesnes ąžuolo populiacijų studijas ieškant polimorfiškesnių molekulinį žymenų.

Jūravos (Jurbarko urėdija), Semeliškių (Trakų urėdija) ir Zarasų populiacijų haplotipinė struktūra skiriasi nuo būdingų jų kilmės rajonams ir yra artima kaimyniniams kilmės rajonams. Tai rodo, kad gali reikėti pakoreguoti dabar galiojantį ąžuolo kilmų (provenencijų) rajonavimą, kuris buvo atliktas pagal medynų našumo, morfologinių požymių bei geografinių regionų ekologinius parametrus. Semeliškių populiacijoje rastas 2-asis haplotipas rodo, kad Trakų miškų urėdijos ąžuolynus, matyt, tikslinga priskirti kaimyniniam 2-ajam ąžuolo kilmės rajonui. Haplotipai 5-asis ir 6-asis, vyraujantys Jūravos populiacijoje rodo, kad Tauragės miškų urėdijos ąžuolynai, matyt, turėtų būti priskirti 1.1 kilmės rajonui. Kilmės rajonų ribų patikslinimui diskusinėse vietovėse tikslinga ištirti 2-3 papildomas populiacijas. Tačiau, kol ne visai atskleistos haplotipų adaptacinės savybės, išlieka abejonų, ar haplotipinė populiacijų priklausomybė gali būti laikoma pagrindiniu indikatoriumi kilmės rajonams išskirti. Todėl būtina išplėtoti ąžuolo palikuonių adaptacinių požymių tyrimus, praplečiant tiriamų populiacijų ratą.

Habil. dr. ALFAS PLIŪRA,
Dr. VIRGILIJUS BALIUCKAS

Vidzgirio (Alytaus) paprastojo ąžuolo populiacija. Joje auga tik 7-ojo haplotipo ąžuolai

Jūratė Aleinikovienė apgynė daktaro disertaciją

Vytauto Didžiojo universiteto Ekologijos ir aplinkotyros krypties taryboje Lietuvos miškų instituto Ekologijos skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja kovo 20 d. apgynė daktaro disertaciją „Pietų Lietuvos ariamų smėlžemių renatūralizacija: cheminiai ir mikrofloros pokyčiai“. J. Aleinikovienė 2002-2008 m. studijavo LMI doktorantūroje. Kartu su darbo vadovu dr. Kęstučiu Armolaičiu disertacinio darbo mokslinių tyrimų plėtojimui buvo pasirinkti ariami smėlžemiai, kurie buvo apželdinti mišku ar dirvonuoja (mokslinis konsultantas – dr. Rolandas Meškys, Biochemijos institutas).

Disertacinio darbo tema yra aktuali. Mūsų šalyje dalis mažo derlingumo smėlžemių apleisti, palikti dirvonuoti. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje numatyta tokius plotus apželdinti mišku.

Smėlžemiai paplitę visoje šalyje, bet daugiausia pietinėje dalyje. Todėl Pietų Lietuvos smėlžemiai buvo parinkti disertacinio darbo tyrimo objektu. Tyrimai vykdyti Lietuvos žemdirbystės instituto Perlojos bandymų stotyje anksčiau artuose smėlžemiuose, kuriuose auga 45-ių m. paprastosios pušies medynas ir yra 11 m. apleista dirvonuojanti žemė. Nustatyta, kad per 45-erius metus smėlžemių pušies želdiniuose buvęs ariamasis Ap horizontas renatūralizavosi. Kaupiantis ir irstant rūgščiai miško paklotei buvusiam ariamajame horizonte pušies

želdiniuose padaugėjo augalų šaknims žalingų aliuminio jonų ir, parūgštėjus šiam horizontui, suintensyvėjo judriojo kalio išplovimas. Tačiau po miško paklote ploname 2 cm storio mineraliniame smėlžemių sluoksnyje kaupiasi organinės medžiagos ir azotas. Palyginus su pušies želdiniais, 12 m. dirvonuojančiuose arimuose dėl ankstesnio tręšimo organinėmis trąšomis (mėšlu) smėlžemių mineralinis Ap horizontas mažiau rūgštus, o dėl tręšimo organinėmis ir mineralinėmis trąšomis – fosforingesnis ir kalingesnis. O papildomai su trąšomis įneštas azotas išsiplovė, ir organinių medžiagų nebuvo daugiau negu pušies želdiniuose.

Įdomūs ir originalūs duomenys gauti tiriant dirvožemio mikroorga-

nizmus (bakterijas, aktinobakterijas ir mikromicetus). Didžiausias mikroorganizmų gausumas nustatytas smėlžemių organiniuose sluoksniuose, ypač pušies želdinių miško paklotėje, kurioje palyginus su mineraliniu Ap horizontu mikroorganizmų rasta nuo 3-10 iki 20-30 kartų daugiau. Tačiau viršutiniame mineraliniame smėlžemių sluoksnyje mikroorganizmų gausumas priešingai – apie 2-5 kartus didesnis dirvonuojančioje žemėje. Gausesni mikroorganizmai dirvonuojančiuose smėlžemiuose parodo tai, kad čia intensyviau vyksta organinių medžiagų skaidymas. Todėl dabar dirvonuojančiuose smėlžemiuose, nors jie anksčiau gausiai buvo tręšiami organinėmis trąšomis (mėšlu) organinės anglies sankaupos nėra didesnės (ar net mažesnės) negu netręštuose pušies želdiniuose. Tačiau būtina pastebėti ir tai, kad dirvonuojančiuose smėlžemiuose mikroorganizmų įvairovė buvo didesnė, nes jų mikroorganizmai giminingi aktinobakterijų ir proteobakterijų tipams. Gi nustatyti mikroorganizmų klonai smėlžemiuose pušies želdiniuose giminingi tik proteobakterijoms. Praktinę darbo reikšmę rodo tai, kad bendradarbiaujant su Biochemijos institutu išskirti mikroorganizmų klonai panaudojami kaip vertinga žaliava fermentų kūrime.

LMI inf.

ŽALIOJI AKADEMIJA –

laida apie gamtą ir visa, kas joje.

TV3, 9.30 val., šeštadieniais. Žiūrėkite

leškantys suranda išeitį

Dubravos EMM urėdijos iniciatyva liepos 2 d. Girionyse organizuotas pasitarimas valstybinių miškų atkūrimo klausimais. Į jį buvo pakviesti Miškų departamentas, Generalinės miškų urėdijos, miškų urėdijų, Lietuvos miškų instituto, LŽŪU MEF, KMAI kolegijos, Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos bei RAAD Miškų kontrolės skyriaus atstovai. Dubravos miškų urėdas Kęstutis Šakūnas pakvietė ir kaimyninių miškų urėdijų urėdus, kitus kolegas atsigrežti nuo miškų valdymo reformos alternatyvų dėlionių į visiems ne mažiau aktualias miškininkystės problemas, pasidalinti patyrimu, kaip sunkmečiu atkuriami šalies valstybiniai miškai.

MIŠKŲ ATKŪRIMO DARBŲ MASTAI IR JŲ KOKYBĖ

Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjo pavaduotojas **Raimundas Peleckas** apžvelgė miškų atkūrimo rezultatus urėdijose per pastaruosius metus ir planuojamus miškininkystės darbus sunkmečiu. Šių metų pavasarį atkurta 8564 ha valstybinių miškų: 5182 ha želdinimu ir 3382 ha žėlimu. Palyginus su 2008 m., miškų atkūrimo apimtys sumažėjo 8 proc., arba 720 ha (mažiau: želdyta 437 ha, atkurta žėliniais 284 ha). Dėl ekonominio nuosmukio miškų urėdijos šiemet susiplanavo miškų atkūrimui skirti 14917 tūkst. Lt, arba 36 proc. mažiau lėšų negu pernai. Atkurti 1 ha miško 2008 m. išleista vidutiniškai apie 2500 Lt, šiemet – apie 1 700 Lt. Miško želdinių ir žėlinių priežiūros, apsaugos nuo žvėrių darbų apimtys šiemet taip pat sumažėjo 14 proc., palyginus su 2008 m. Beveik perpus planuojama sumažinti jaunūlynų ugdymo kirtimus.

Pernai atkurtuose 9 284 ha želdinių ir žėlinių apie 67 proc. vyraujančia rūšimi buvo eglė, 17 proc. – pušis, 6 proc. – ąžuolas (355 ha).

Pagal RAAD Miškų kontrolės skyrių pateiktus 2007 m. tikrintų 7 urėdijų miškų atkūrimo kokybės įvertinimo duomenis, gerai įvertinta vidutiniškai 54 proc., patenkinamai – 43 proc., blogai – 3 proc. darbų. Iš tikrintų 2007 m. miškų urėdijų geriausiai miškų atkūrimo darbai įvertinti Rokiškio (90 proc.) bei Šalčininkų miškų urėdijose (88,4 proc.).

Pernai patikrintose kitose 9 miškų urėdijose šių darbų kokybės vidurkis buvo žymiai geresnis: gerai įvertinta 76 proc., patenkinamai – 24 proc. Pavyzdžiu galėtū

būti Biržų, Kazlų Rūdos miškų urėdijos, kur visi tikrinti darbai įvertinti gerai. Ne ką nuo jų atsiliko ir Anykščių (96 proc.), Valkininkų (93 proc.), Joniškio (90 proc.) bei Kretingos (84 proc.) miškų urėdijos.

Miško sanitarinės apsaugos tarnybos direktoriaus pavaduotojas **Virgilijus Vasiliauskas** atkreipė dėmesį į po šiųmečio miškasodžio buvusios sausros neigiamą įtaką želdiniams, pasireiškusį spygliakritį, galimą grambuolių žalą. Be to, pavasarį lėtai sprogo juodalksniai, nes daug kur po šilto pernykščio rudens žiemą nušalo jų vegetuojantys pumpurai.

Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnybos viršininko pavaduotojas dr. **Vidmantas Verbyla** akcentavo selekcininių sodmenų išauginimo svarbą ateities našesniems medynams (pavyzdžiui, iš tokių sodmenų įveisti beržynai 1 ha išaugina 16 m³ daugiau tūrio, jų mediena būna geresnės kokybės). Tolimesnei miško selekcijos plėtrai būtina įveisti antros kartos karpotojo beržo sėklinę plantaciją kontroliuojamoje aplinkoje (laukuose augdami šie beržai praranda iki 30-50 proc. paveldėtų selekcininių savybių). Dr. V. Verbyla apgailestavo, kad nuo 1956 m. Lietuvoje pradėtai vystyti miško selekcijai pastaraisiais metais sumažėjo dėmesys ir skiriamų lėšų, reikia verstis miškų urėdijas įsigyti Dubravos karpotojo beržo sėklinėje plantacijoje (kontroliuojamoje aplinkoje) išaugintų selekcininių sėklų ar sodmenų beržynams veisti. Šiemet 20 miškų urėdijų sutiko nupirkti po 10 000 karpotojo beržo selekcininių sodmenų.

MIŠKO SODMENŲ PERTEKLIUS PANAUDOJIMO BŪDAI

Miškų urėdijų medelynuose šių metų pavasarį dėl šalies miškingumo didinimo programos stringančio vykdymo, sumažėjusių privačių miškų želdymo apimčių ir kitų priežasčių susikaupė apie 30 mln. vnt. miško sodinimui tinkančių sodme-

nų perteklius. Per 0,8 mln. vnt. 5-erių metų eglės sodinukų perteklius susidarė ir Dubravos EMMU medelyne. Pasak Dubravos miškų urėdo K. Šakūno, iškilo opi problema – kur juos dėti: sukapoti ir aparti bei patirti dar didesnę nuostolį ar ieškoti pirkėjų užsienyje, patiems daugiau negu planuota želdyti? Dubravos miškininkai išbandė įvairias šių sodmenų perprodukcijos realizavimo galimybes. Apie 530 tūkst. perteklinių eglaičių pardavė į Švediją, 160 tūkst. vnt. – kitoms miškų urėdijoms, 20 tūkst. jų pasodino 2008 m. rudenį ir 140 tūkst. vnt. šių metų pavasarį urėdijos miškuose.

Dubravos EMM urėdijos miškotvarkos inžinierius **Evaldas Vitkevičius** pasidalijo patirtimi, želdant kirtavietes dideliais eglės (2+3) sodmenimis. Jis pažymėjo **šiuos privalumus:**

nesunaikiname sodinukų;

nepatiriame papildomų išlaidų (perteklinių eglės sodmenų susmulkinimas bei dirvos paruošimas kainuotų apie 850 Lt/ha);

sodinant 50-80 cm aukščio eglaitėmis, pirmais metais atsisakoma želdinių priežiūros (priklausomai nuo augavietės sutaupoma 300-600 Lt/ha);

stambius sodinukus galime naudoti želdiniams ir žėliniams atsodinti.

Stambūs sodmenys geriau prigija, lengvesnė priežiūra, apsauga. Įprastinius miško sodinius po pasodinimo Dubravos miškininkai nuo žvėrių, ypač stirnų, skabymo tepa repelentais 3-ejus metus rudenį, stambius ketina – tik 2-ejus metus. Taip tikisi sutaupyti želdinių apsaugai (tepant repelentais) dar apie 350 Lt/ha.

Pastebėti trūkumai:

padidėja eglės sodinukų savikaina: 5-erių metų jų auginimui reikia papildomų išlaidų (šaknų pakirtimas, ravėjimas, tarpylsivių purenimas) – apie 1 200 Lt/ha;

padidėja sodmenų paruošimo sąnaudos: pasunkėja eglaičių iškaskimo, rūšiavi-

Apžiūrėti selekciniai sodmenys

AUTORIAUS nuotrauka

Pristatomi objektai Vaišvydavo girininkijoje

Kirtavietės atkūrimas stambiais sodmenimis

mo, šaknų formavimo, surišimo, mirkymo agrogelio-insekticido tirpale darbai (1 sodmuo sveria apie 1 kg) bei pervežimo išlaidos (apie 10-12 proc.);

sumažėja apie 12-15 proc. sodinimo darbų našumas.

Išvados: sodinti dideliais eglės (2+3) sodinukais neracionalu, tačiau susidarius ekstremaliai situacijai ir kokybiškai įgyvendinus visus etapus (sodmenų iškasimas, rūšiavimas, šaknų formavimas, pakavimas, pervežimas ir pasodinimas), kad ir brangiau galima pasiekti gana gerą vidutinį prigijimą (85-90 proc.). Tuo įsitikinome Šilėnų girininkijoje, kur šį pavasarį į freza ruoštą dirvą 1 ha pasodinta iki 3 500 eglės, juodalksnio sodinukų (želdinių sudėtis 8E2J).

Dubravos EMM urėdijoje planuojama kirtavietėse sodinti stambius eglės sodmenis ir rudenį. Šio sodinimo **privalumai:**

lanksčiau išskaidome pavasarinį sodinimo laikotarpį;

atsisakome sodmenų šaknų mirkymo insekticidų tirpale, kartu įvykdome ir FSC miškų sertifikavimo reikalavimus (mažinti pesticidų kiekį).

Galimi **trūkumai:** šalčio poveikis (šaknų iškilnojimas, medelių išvartymas plikšalos metu), išlaidos pavasarį želdinių priežiūrai.

„Jeigu ruduo nėra ypač sausas ir sodinti galime rugsėjį, želdyti rudenį vėčiau“, – daro išvadą dubraviškiai.

Generalinės miškų urėdijos Miškų atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjas Petras Kanapienis pabrėžė, kad negali būti ir kalbų apie kokybišką miško sodmenų pertekliaus nurašymą ir aparimą medelynuose. Pagirtinas dubraviškių išradingumas. Pirkėjus galima pritraukti ir lankstesne prekyba, kainų nuolaidomis, želdymo paslaugomis.

IŠRADINGAI TAIKYTI NEPLYNUS KIRTIMUS

Prof. **Antanas Juodvalkis** apžvelgė galimybes miškų atkūrimą paspartinti įvairiais neplynais kirtimais bei, kas lemia jų kokybę miškų urėdijose. Pasak profesoriaus, miški-

ninkystės požiūriu neplynais kirtimais galėtų būti kasmet kertama apie 25-30 proc. pagrindinio naudojimo biržių. Praktiškai taikoma nuostata valstybiniuose miškuose neplynai kirsti apie 25 proc. biržių pagal plotą ir 15 proc. – pagal iškertamos medienos tūrį. Generalinės miškų urėdijos duomenimis, pernai miškų urėdijose neplynais kirtimais iškirsta vidutiniškai 26,9 proc. pagrindinio naudojimo biržių, šiemet planuojama kirsti 24,9 proc. Bet šalies mastu urėdijose, priklausomai nuo medynų rūšinės sudėties, augaviečių, susiklosčiusio požiūrio, jie taikomi netolygiai. Pavyzdžiui, Tauragės miškų urėdijoje šiemet neplynais kirtimais planuojama kirsti 42,7 proc., Prienų – 41,7 proc., Druskininkų – 40,5 proc., Varėnos – 39,2 proc., Jonavos – 36,6 proc., Švenčionių – 36,1 proc., o Kupiškio – tik 14,4 proc., Ukmergės – 12,5 proc., Pakruojo – 12,3 proc., Kauno – 11,5 proc., Biržų – 9,6 proc., Kėdainių – 8,7 proc. biržių.

Mokslininkų atliktais tyrimais, tik 55 proc. įvairiais būdais taikytų neplynų kirtimų įvertinta gerai. Urėdijų miškininkai labiau įgudę vykdyti šiuos atvejinius kirtimus: dviejų ciklų (gerai įvertinta 69 proc.), supaprastintus su gausiu pomiškiu (60 proc.) bei ilgalaikius (57 proc.). Labiau šie kirtimai taikomi pušynuose, kai būna sėkliniai metai, ir kur gausus eglės, uosių pomiškis. Pasitarime išsakyta nuomonė, kad neplynų kirtimų paskirstymo procentinis rodiklis neturėtų būti priverstinai taikomas visoms miškų urėdijoms, nes kirsdami dėl planinės užduoties šiais kirtimais negausime laukto miškų atkūrimo rezultato.

Praktiškai apie neplynų kirtimų efektyvumą, tikslingumą ir laukiamą medynų atsikūrimą diskutuota Vaišvydavo ir Šilėnų girininkijose, apžiūrint atliktus įvairius atvejinius kirtimus.

BIOLOGINEI ĮVAIROVEI ATRENKAMŲ MEDŽIŲ KIRTAVIETĖSE YPATUMAI

Dubravos miškų urėdo pavaduotojas **Gediminas Kazlovas** pranešime pastebėjo, kad pastaruoju metu atrenkant kirtavietėse biologinės įvairovės medžius, turime vadovautis trimis dokumentais: Pagrindi-

nių miško kirtimo taisyklių 7 p. 3 dalimi bei dviem miškų sertifikavimo standartais. Kirtimo taisyklėse rekomenduojama palikti 1 ha ne mažiau kaip 7 medžius, sertifikavimo standartai – ne mažiau 10-ies medžių su tam tikromis išlygomis. G. Kazlovo paskaičiavimu, Dubravos miškuose 2009 m. atrėžtose pagrindinio naudojimo biržėse biologinei įvairovei palikta apie 2 000 brandžių medžių, tai sudaro apie 5 ha dydžio kirstiną biržę – nemažas ekonominis praradimas. Pranešėjas pateikė 3 galimus bioįvairovės medžių atrinkimo variantus: išdėstyti juos tolygiai visame biržės plote, suformuoti iš jų paskiras grupes-gojelius ar formuoti gojelius prie esančios šalimais biogrupės. Taip pat buvo pateikti kiekvieno varianto privalumai ir trūkumai. Tolygiai išdėstytais bioįvairovės medžiais miške sukurama neplyno kirtimo iliuzija, bet paskiri medžiai dažnai išverčiami vėtrų, trukdo ruošti dirvą, virtelius gyventojai pasisavina malkoms. Biogrupėmis palikti medžiai atsparesni vėtroms, ilgaamžiškesni, iš jų formuojasi senmiškis su kertine miško buveine, bet prasčiau atlieka sėklinę paskirtį, nesukuriama neplyno kirtimo iliuzija. Be to, ateityje tokį sengirės lopinėlį miškotvarkininkai gali suprojektuoti atskiru sklypu ir rekomenduoti iškirsti.

Diskusijose už grupinį medžių palikimą biologinei įvairovei kirtavietėse pasisakė LŽŪU Miškininkystės katedros vedėjas dr. Gediminas Brazaitis. Kokį variantą rinktis biržę atrėžiančiam girininkui, buvo galima padiskutuoti Vaišvydavo girininkijoje apžiūrint plynais iškirstose biržėse bioįvairovei paliktus medžius.

Nors dažnos liepos liūtys praktinę išvyką į parinktus objektus Vaišvydavo, Šilėnų girininkijose kiek pakoregavo, į Dubravos karpotojo beržo sėklinę planaciją po stogu susirinkusi profesionalų auditorija tęsė diskusijas rūpimais klausimais.

VACLOVAS TREPĖNAITIS

Ekologinis pažintinis takas

Vidzgiryje

„Atrodo, kad daug kas gali išsaugoti gamtą,
bet ją apgins tikrai meilė. Gamta išliks sveika
tik tuo atveju, jei žmogus ją pamils vien todėl,
kad ji nuostabi“.

Žanas Dorstas

EKOLOGINIO MOKOMOJO TAKO TRASOS VIDZGIRIO BOTANINIAME DRAUSTINYJE SCHEMA

4 Stotelės Nr.	Pelkėtos vietos
Pagrindinė tako trasa	Laikini vandens telkiniai
Papildoma tako trasa	
Papildomi takeliai	

Alytaus miesto savivaldybės meras Česlovas Daugėla (kairėje)
ir Alytaus miškų urėdas Rimantas Prūsaitis

Alytaus miesto teritorijoje auga 452 ha Vidzgirio miškas, 1960 m. paskelbtas botaniniu draustiniu. Tai unikalus gamtos kampelis, kuriame išskiriamos europinės svarbos buveinės: plačialapiai ir mišrūs miškai, skroblynai, griovų ir šlaitų miškai, sausieji ąžuolynai, aliuviniai miškai, šaltiniai su besiformuojančiais tufais. Čia auga ypač didelę botaninę vertę turintys retieji augalai, daug saugomų gyvūnų rūšių. Vidzgirio botaninio draustinio teritorijoje yra ir archeologinis paminklas – Radžiūnų piliakalnis, gausu puikių gamtos vaizdų, traukiančių iškylautojus.

Alytaus miesto savivaldybės užsakymu 2002 m. Metelių RP specialistai atliko draustinio gamtinių vertybių studiją. Siekiant Vidzgirio miško lankytojus supažindinti su šiomis vertybėmis, Alytaus miškų urėdijos miškininkai su miesto savivaldybe įrengė ekologinį mokomąjį taką, suskirstytą į 18 pažintinių stotelių. Jose pristatomi įvairūs ekotopai, pvz., galima išvysti, kaip formuojasi skroblų medynas. Jaunesnėse medyno stadijose kartu su skroblais auga beržai, vėliau jie užleidžia vietą liepoms, klevams bei ąžuolams. Brandžiam amžiuje į pirmą ardą išsiveržia ąžuolai, antrame lieka skroblai, liepos bei klevai. Gamtinę brandą pasiekęs skroblynas tampa vis labiau pažeidžiamas: ant medžių pradeda augti kempininiai grybai, kurie, skverbdamiesi gilyn į medieną, dar labiau pūdo ir sekina skroblus. Bet nuo to gamtinė vertė tik didėja, nes pažeistoje ir suminkštėjusioje medienoje apsigyvena įvairūs vabalai, kerpės ir samanės. Čia galima rasti tik seniems lapuočių miškams būdingų retų kerpių – gelsvažiedžių hematomų. Ant samanotų ąžuolų kamienų auga įdomi kerpė – gūbriuotoji meškapėdė, ant ąžuolų ir klevų – retos Lietuvoje kerpės auksuotės, miltuotosios ir uosinės ramalinos, ant plaukuotųjų beržų – vagotasis kežas. Prieš Antrąją pasaulinę karą Vidzgirio miške buvo pasodinti maumedžiai.

Ekologiniu taku

Kovoje už būvį jiems vietos nenori užleisti tankų pomiškį sudarantys skroblai. Jei žmogus nesikištų, išvirtus seniems maumedžiams, jų vietą užimtų skroblai su ąžuolais.

Verta ilgiau stabtelėti prie didžiausio Vidzgirio miške bakterinio ąžuolo vėžio išauginto gumbo, kurio apimtis siekia 2 metrus. Jaunam medžiui apsikrėtus šia liga, ant stiebo susiformuoja nedideli gumbai su lygia žieve. Medžiui augant, pagal stiebo perimetrą plečiasi ir vėžinis gumbas.

Ant kairiojo Nemuno kranto aukštumos kyšulio nuo XIII a. rymo Radžiūnų piliakalnis, žmonių dar vadinamas Pilaite. Iš vakarų jį supa gili dauba su ja tekančiu mažu Kirmijos upeliu, iš pietų ir rytų teka Nemunas, šiaurėje jungiasi su Nemuno kranto aukštuma. Nuo piliakalnio regyklos atsiveria nuostabūs vaizdai į Nemuno slėnį. Pavasarinio polaidžio metu upelis patvinsta, srauni srovė santakoje su Nemunu suformuoja sąnašų aikštelę. Vandeniui nuslūgus, pasirodo upelio „triūsas“ – salpa. Laikui bėgant vanduo, paukščiai, vėjas prineša augalų sėklų ir saleles „užsėja“. Smėlio salos labai svarbios migruojantiems ir perintiems vandens paukščiams: žuvėdroms, kirams, tilvikams, mėgsta čia apsistoti pilkieji garniai, didžiosios antys, krantiniai tilvikai, rudagalviai kirai. Paėjus upelio aukštupiu giliau į mišką, galima susipažinti su vertinga miško buveine – aliuviniu mišku. Sustojus prie vie-

Vidzgirio skroblynas

no iš Kirmijos upelio skardžio šlaitų, žemyn driekiasi griovių ir šlaitų buveinė, kur auga gamtinę brandą pasiekusios pušys. Ant jų žievės matosi amžiaus indikatorius – pušinė kempinė. Savitas Kirmijos upelio slėnis: suvirtę medžiai čia paliekami pūti ir formuoja tik skardžiams būdingą gamtovaizdį. Drėgmė sudaro palankias sąlygas vešėti samanoms ir grybams, prieglobstį randa gausybė gyvių rūšių. Vidzgiryje labai įvairus grybų pasaulis. Įdomios ir Kirmijos upelio šlaituose esančios atodangos – potvynių metu išgraužti skardžiai, kuriuose dirvožemis nedengia uolienų sluoksnių. Nustojus ūkininkauti, pamiškės pievos palengva virsta mišku. Geriausia visa tai pamatyti savo akimis.

Birželio 5 d. minint Pasaulinę aplinkos apsaugos dieną, dalyvaujant Alytaus miesto savivaldybės vadovams, tarybos nariams ir darbuotojams, atnaujintas ekologinis takas atidarytas visuomenės lankymui.

Alytaus m. u. inf.

Vienoje pažintinio tako stotelių

Radžiūnų piliakalnis

...Ir aš keliauju taku

Įvardinti 1000-čio ąžuolyno sodintojai Pakruojuje

Birželio 26-osios popietę į Pakruojo miškų urėdiją susirinko nemažas būrys talkininkų, kurie pernai balandžio 22 d. Pakruojo girininkijoje (19 kv.) prie Paverdenių kaimo pasodino ąžuolyną Lietuvos vardo tūkstantmečiui įprasminėti. Svetingai priimti ir svečiai iš Vokietijos. Prie pastatyto stogastulpio po metų ąžuolų sodintojus pasitiko Pakruojo kultūros centro vaikų ir jaunimo pučiamųjų instrumentų orkestras „Viestartas“, vadovaujamas Vytauto Lukošiuo, pakruojo miškų urėdas Kazys Gudas trumpai supažindino su šalies miškininkų darbais, įamžinančiais šią svarbią Lietuvai datą, pakvietė pažiūrėti, kaip prigijo ir kiek per metus ūgtelėjo pasodinti medeliai. Miškų urėdo pavaduotojas Arturas Stanke-

vičius įteikė buvusiems sodintojams tautodailininko Romualdo Valterio sukurtas vardines atminimo lenteles, kad įvardintų savo ar nuo talkoje dalyvavusios įstaigos, įmonės, mokyklos pasodintus medelius. ąžuoliukus pasižymėjo mūsų miškininkai, Radviliškio miškų urėdas J. Eismontas, Pakruojo rajono savivaldybės meras S. Gegieckas, savivaldybės administratorė A. Jasiūnienė, Pakruojo parapijos klebonas R. Rutkauskas su svečiais iš Vokietijos, „Rotary“ klubo nariai, AB „Dolomitas“, kitų įmonių, visuomeninių organizacijų atstovai, Pakruojo „Žemynos“ bei Medikonių mokyklų jaunieji miško bičiuliai.

Susirinkusieji pasidžiaugė gražiai sužaliavusiais, per metus gerokai ūgtelėjusiais mede-

liais, padėkojo Pakruojo girininkijos girininkui Juozui Kanišauskui už kruopščią būsimą ąžuolyno priežiūrą bei apsaugą nuo žvėrių.

Radviliškio miškų urėdas J. Eismontas, Pakruojo rajono meras S. Gegieckas, Lietuvai pagražinti draugijos Pakruojo skyriaus pirmininkė J. Dirbanauskienė ir kiti dalyviai kvietė nepamiršti pasodintų ir vardinėmis lentelėmis paženklintų medelių, ateiti čia laisvalaikio ir su šeimomis, atsivesti anūkus, kad stebėtų ąžuolyno augimą. Palinkėta ąžuolams sulaukti Lietuvos vardo paminėjimo antrojo tūkstantmečio.

MARIJONA VAITKAITYTĖ
Pakruojo miškų urėdijos miško
naudojimo ir želdinimo inžinierė

ąžuolyno sodintojai ir svečiai

Kaip nebuvę tų dešimtmečių

Kaip greitai bėga laikas. Jis matuojamas, jį pastebime ir iš besiritančių jubiliejų.

Pakruojo miškų urėdijos miško naudojimo ir želdinimo inžinierė Marijona Vaitkaitytė, urėdijoje – tiesiog Marytė, miškininkės karjerą pradėjo, dar būdama nedidukė mergaitė. Jos tėtis, Mykolas Vaitkaitis, dirbo eiguliu Kėdainių miškų urėdijos Šlapaberžės girininkijoje. Tėvo prižiūrime eiguvoje teko ir daigynus ravėti, ir miško želdinius auklėti, ir ne vieną sodinuką į žemę įsprausti. Ji nuo pat vaikystės pradėjo pažinti girių paslaptis,

suprasti medžių kalbą, nebijojo pasiklysti klaidžiose vilkotakiuose.

Gal todėl ir papildomos orientacijos į miškininkystę nereikėjo. 1967 m. baigusi Dotnuvos vidurinę mokyklą išvažiavo į LŽŪA studijuoti miškininkystės. 1972 m. įgijusi diplomą, gavo paskyrimą ir savo darbinę veiklą pradėjo Panevėžio miško pramonės ūkyje. M. Vaitkaitytei teko laikinai dirbti kadru ir želdinimo inžiniere, po to – medelyno girininko padėjėja. Susikūrus Panevėžio miškų ūkio gamybiniam susivienijimui, nuo 1973 m. lapkričio pradėjo

savo darbą Pakruojo miškų ūkio miško apsaugos ir želdymo inžiniere. Šiose pareigose 20 metų pralėkė kaip viena diena. Nuo 1993 m. rugpjūčio dirbo miško naudojimo ir atkūrimo inžiniere. Šios pareigos nesikeitė net 35-erius metus. Ji lyg tarpininkė tarp urėdo pavaduotojo ir girininkų bei medelynų specialistų įvairiais miškininkystės klausimais. Daug dėmesio Marijona skiria miškininkystės – miško želdinimo, apsaugos darbams, miško naudojimo: pagrindinių ir tarpinių kirtimų apimčių nustatymui, jų vykdymo kontrolei. Ji – ne tik miškininkė iš pašaukimo, ji – ir šios srities mokytoja. Gera išmanydama miško paslaptis, negaili žinių ir savo patirties bendradarbiams, jau-

niems, ką tik „iškeptiems“ miškininkams, su didele meile, atsidavimu, nuoširdumu naujokams aiškina miškininkystės paslaptis ir pažinimo labirintus. O pati M. Vaitkaitytė visada pasiryžusi dirbti sunkų darbą šlapiuose, poilsiautojams nepatraukliuose Pakruojo lygumų miškuose.

Moteris neabejinga miškininkystės problemoms respublikoje. Ne tik subtiliai diskutuodavo su kontrolieriais – inspektoriais, bet ir visada rasdavo bendrus, visiems priimtinus sprendimus. Ji nuoširdžiai bendradarbiauja su paprastais žmonėmis, įvairių rangų gamtos augininkais, visada pagrįstai laikosi nuomonės diskutuojant apie miškų atkūrimą, nenuolaidžiauja.

Miškininkė nuosekliai ėjo pasirinktu keliu, tartum kopdama į kalno viršūnę, nuo kurios matosi nueitas kelias. Kelias tiesus, be posūkių, visas miškui. O laikas – dešimtmečiai. Visus sąmoningiausius metus, vaikystę, jaunystę, brandą, savo sugebėjimus atidavė miškui, jo puoselėjimui, gražinimui, didžiausiam Lietuvos turtui, kuriuo Ji ir džiaugiasi.

Jubilatė turi ir visuomeninių pareigų. Per pastaruosius dešimtmečius ji garsėjo kaip pareiginga Lietuvai pagražinti draugijos Pakruojo skyriaus narė. Tik jos organizaciniais sugebėjimais didžiuliuose miškų plotuose susitariama dėl ūkininkavimo tvarkos ir kitų dalykų.

MELDAS LAMPICKAS

Pakruojo miškų urėdijos
miško apsaugos ir miškotvarkos inžinierius

Po keturiasdešimt penkerių...

Nei lietus, nei vėsokas oras nesutrukdė penkiolikai Kauno miškų technikumui pirmosios (keturioliktosios) – 1964 m. – laidos absolventams atvykti į Veisiejus.

Veisiejai – nuostabus, nepakartojamo gamtos grožio Lietuvos kampelis. Juose ne tik pamatysi vienintelį Lietuvoje grojantį fontaną, bet ir aplankysi draugą, urėdijos miško medžiagos išvežimo baro viršininką Bronių Žibūdą.

1964-aisiais baigusiujų buvo 44, atvyko 15, dėl neatvykusių 14-os visi patylėjo minutę, nes jie niekada nebeatvyks... Po pasisveikinimo svečiai sėdo į autobusą ir Kapčiamiesčio miškininkų gamtos pažinimo take grožėjosi 1960 m. želdiniais, šviesios atminties A. Olšausko maumedynais, auginančiais apie 400 m³/ha medienos, įdomia balta nuo paukščių sala, didele medžių ir krūmų bioįvairove pakelėje. Kapčiamiestyje, miško muziejuje Birutė Stacevičienė supažindino su urėdijos istorija, su miškuose gyvenančių žmonių buitimi, papročiais, kiekvienam pasakė, koks kieno medis. Išvykstant palinkėjo gero poilsio Vainežerio parke, kuriame susirinkusieji apsistojo. Vainežerio parkas – medžių „milžinų“ muziejus. Tarpukario metais parke, buvusio dvaro pastatuose buvo įsikūrusi Seinų (Veisiejų) miškų urėdija.

Dar ir šiandien čia gyva Emilijos Pliaterytės atmintis.

Vaikščiojant po miškus pakalbinau „šeimininką“ Bronių Žibūdą. „Renkamės kas penki metai, vis kitoje vietoje. Vienas iš atvykusiųjų, Bronius Černius – lakūnas. Juo tapo kariuomenėje. Su miškais „bendravo“ purkšdamas chemikalais nuo kenkėjų.

Susitikimo dalyviai prie miško muziejaus Kapčiamiestyje

Technikumas davė pakankamai žinių darbui. Kaip šviesulius miniu dėstytojus M. Mačkų, L. ir B. Paulauskus, Petkevičius, S. Karčiauską, V. Petraitį ir kitus.“

Valstybinės aplinkos apsaugos viršininko pavaduotojas Rimantas Šalkauskas sakė, kad technikumas buvo tikra šeima, vyriškumo mokykla, dėstytojai – tėvai. Dėstytojai miškininkai V. Markevičius, astronomas A. Juška, urėdas J. Starkus, girininkas S. Karčiauskas padėjo pagrindus žmogaus, specialisto gyvenimo keliui.

Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjas Petras Kanapienis sakė, kad jam, gamtos vaikui iš Šešuolių girios, technikumas

buvo gyvenimo pamatas. Be jo bendramokslių jau minėtų dėstytojų, jis geru žodžiu minėjo ir J. Gelaževičių bei V. Petraitį.

Aš nuo savęs dar pridėjau šviesios atminties Vytautą Ramanauską dendrologą, „Dendrologijos“ autorių. Deja, jis jiems nedėstė.

Šilta ir gera buvo bendrauti su žmonėmis, kurių gyvenimas – giria, kaip rašė A. Matulionis.

VYTAUTAS STACEVIČIUS

E-visuomenė ir e-paslaugos

XXI a. pradžios visuomenė teisėtai vadinama informacine visuomene. Tai pati jauniausia ir trumpiausia vystymosi kelią praėjusi, bet labai dinamiška ir sparčiai besivystanti visuomenė. Lig šiol visą žmonijos vystymosi raidą istorija skirstė į 2 etapus: tūkstantmečius trukusią *agrarinę visuomenę* ir su garo mašinos išradimu atsiradusią *industrinę visuomenę*.

Praėjusio šimtmečio viduryje, kai JAV mokslininkai sukūrė pirmąją elektroninę skaičiavimo mašiną (ESM), atsirado prielaidos informacinės visuomenės kūrimuisi. Tiesa, tada nei patys ESM kūrėjai ir projektuotojai, nei kiti mokslininkai net neįtarė, kad ESM technologijos bei jų taikymas plis tokiu greičiu. Net sukūrus pirmuosius kompiuterių tinklus, buvo manoma, kad jie bus taikomi tik siauroje ir specifinėje karinės pramonės srityje, o sudėtinga skaičiavimo technika, kurią valdyti galėjo tik aukštos klasės profesionalai, bus taikoma tik sudėtinguose moksliniuose tyrimuose ir labai tiksluose skaičiavimuose.

Tačiau neįtikėtinais spartus elektroninės – puslaidininkių pramonės vystymasis, vis naujų puslaidininkių ir jų savybių atradimas kas dešimtmetį iš esmės keitė ESM formas ir tipus. Ir, praėjus tik porai – trejetui dešimtmečių nuo gimimo, ESM įgavo mums jau įprasto kompiuterio pavidalą ir plačiai paplito visuomeniniame ir namų ūkiuose, iš esmės pakeisdamos visuomenės gyvenimo kokybę.

Dar vieną perversmą šiuolaikinės visuomenės gyvenimo kokybei padarė mobilaus ryšio atsiradimas. Spartus Suomijoje sukurto pirmojo mobilaus telefono „Nokia“ bei mobilių technologijų paplitimas ypač pakeitė ryšio kokybę ir technologijas.

Šiandieninėje visuomenėje jau nebeįsivaizduojamas nei darbas, nei mokslas, nei poilsis ir pramogos be AK (asmeninių kompiuterių) bei mobilaus ryšio priemonių ir su jomis susijusiomis technologijomis – IKT (informacinės komunikacinės technologijos) arba IRT (informacinės ryšio technologijos); IT (informacinės technologijos). Todėl šiandien jau neįsivaizduojama vis plačiau vartojami terminai – e-visuomenė, e-pilietis, e-mokykla, e-biblioteka, e-bankininkystė, e-valdžia, e-paršas, e-mokymas, e-knyga, e-pinigai. Iš bet kurio šalies ir pasaulio kampelio vietos ir bet kuriuo paros metu turime galimybę susisiekti su savo artimaisiais, sužinoti naujausias pasaulio žinias e-spaudoje, apsilankyti pvz., Martyno Mažvydo ar Didžiosios Britanijos nacionalinių virtualių bibliotekų fonduose, užsisakyti ir gauti įvairias e-valdžios teikiamas viešąsias paslaugas, sumokėti mokesčius, susirasti informaciją ir pan.

Informacinei visuomenei apibūdinti yra sukurta daug apibrėžimų. Suprantama, kad šiandieninės visuomenės apibūdinimai dėl jos vystymosi dinamiškumo ir neprognozuojamų ateities „stebuklų“, susijusių su naujausių e-technologijų – nanotechnologijų – taikymu, yra laikini. Kol kas

dažniausiai ir, galbūt, tiksliausiai informacinę visuomenę apibūdina toks apibrėžimas: *informacinė visuomenė – tai atvira, išsilavinusi ir besimokanti visuomenė, kurios nariai gali, geba ir nori visose savo veiklos srityse dirbti šiuolaikinėmis informacinių technologijų ir ryšio priemonėmis, naudotis šalies bei pasaulio informacijos resursais, o valdžios institucijos užtikrina informacijos prieinamumą ir patikimumą bei „mokymosi visą gyvenimą“ galimybę.*

Neatsitiktinai informacinės visuomenės apibrėžime ji yra glaudžiai siejama su valdžios institucijomis. Būtent informacinės visuomenės plėtrą, plėtros strategiją bei prioritetus numato kiekvienos šalies vyriausybės.

Mūsų šalies vyriausybė informacinės visuomenės plėtros strategiją bei prioritetus išdėstė 2007–2013 m. ekonomikos augimo veiksmų programoje, kurioje akcentuoja 2 pagrindines veiksmų kryptis: IRT infrastruktūros ir elektroninių paslaugų ir turinio.

Informacinės visuomenės plėtros reguliavimo funkcijoms atlikti 2001 m. įkurtas Informacinės visuomenės plėtros komitetas (IVPK) prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės – www.ivpk.lt.

IRT INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Plačiajuosčiai elektroninių ryšių tinklai – siekiama visoms šalies institucijoms ir įstaigoms bei gyventojams už prieinamą kainą užtikrinti **plačiajuosčio** interneto ryšio, skaitmeninės televizijos prieinamumą. Lietuva yra viena iš pirmaujančių ES šalių pagal VIPT (Viešieji interneto prieigos taškai, www.vipt.lt) skaičių, tenkantį vienam gyventojui.

Suderinamumas – siekiama, kad sukurtos bei kuriamos valstybės institucijų informacinės sistemos, registrai naudotų vieningą standartizuotą duomenų pasikeitimo modelį ir teiktų paslaugas gyventojams bei verslui „vieno langelio“ principu.

Elektroninė sauga – siekiama sukurti priemones, kurios laiduotų patikimą asmenų identifikavimą informacinėse sistemose; diegti ir griežtinti elektroninių ryšių, informacinių sistemų apsaugos priemones, autorių teisių apsaugos sistemas, plagijavimo, apsaugos nuo žalingo turinio internete priemones. Visa tai paliudytų teisinę galią turinčiu elektroniniu parašu bei jo savininko asmens tapatybės patvirtintu atitinkamu sertifikatu.

ELEKTRONINIŲ PASLAUGŲ IR TURINIO PLĖTRA

Elektroninės valdžios paslaugos (www.epaslaugos.lt) – siekiama sukurti visapusišką modelį IRT galimybių panaudojimui viešajame sektoriuje skatinti, pritaikant elektronines paslaugas verslo įmonių ir piliečių poreikiams. Lietuvoje jau veikia ir pastoviai atnaujinamas elektroninių viešųjų paslaugų portalas – Elektroninės valdžios vartai (EVV) – (<https://paslaugos.evaldzia.lt>)

Elektroninės sveikatos paslaugos (www.emedicina.lt, www.vipt.lt e-paslaugų skyrelis) – teikti sveikatos apsaugos paslaugas nuotoliniu būdu, sukurti ligonių vieningą e-ligos istoriją, prieinamą visoms medicinos įstaigoms, keistis tyrimų analizės rezultatais.

Elektroninio mokymosi paslaugos – plėtoti mokymosi paslaugų teikimą nuotoliniu būdu, įgyvendinant tęstinio mokymosi ir mokymosi visą gyvenimą, persikvalifikavimo, kvalifikacijos kėlimo paslaugas priimtinu laiku, priimtinoje vietoje. Lietuvoje kuriamas ir nuolat tobulinamas virtualus universitetas <http://www.lvu.lt>, veikia nuotolinio mokymo centrai <http://www.distance.ktu.lt> ir <http://www.LieDM.lt>.

Elektroniniai viešieji pirkimai – plėtoti elektronines pirkimų sistemas. Šios srities projektai turi būti nukreipti į elektronines viešųjų pirkimų paslaugas.

Elektroninis verslas – stiprinti verslo tarpusavio bendradarbiavimą, plėtojant galimybes sudaryti sandorius internetu, kuriant virtualius verslo informavimo ir konsultavimo centrus.

Elektroninė demokratija – remti elektroninių sistemų, leidžiančių reikšti pilietinę nuomonę įvairiais klausimais, kūrimą; leisti gyventojams daugiau sužinoti apie valdžios sprendimus ir teikti pastabas bei pasiūlymus teisės aktų projektams, diskutuoti, keistis nuomonėmis bei balsuoti.

Mokslinių duomenų archyvai – plėtoti modernią mokslo informacinę infrastruktūrą, kurti mokslo tyrimų duomenų sistemas, sudarant nutolusios prieigos ir paieškos galimybes. Lietuvoje jau sukurta ir nuolat tobulinama bei papildoma Lietuvos mokslo ir studijų leidinių biblioteka www.LABT.lt, kurios analizei reikėtų atskiro straipsnio.

Intelektualios valdymo sistemos – taikant naujausias IT, geografines informacines sistemas GIS, www.gis.com, globalinės padėties nustatymo GPS sistemas kurti, vystyti ir plėtoti valdymo sistemas, skirtas transporto, civilinės saugos, geodezijos, kartografijos, inžinerinių komunikacijų bei aplinkos apsaugos srityse.

INFORMACINĖS VISUOMENĖS PLĖTROS VIEŠINIMAS

Informacinėje visuomenėje, pasižyminčioje ypač didele vystymosi sparta, didelę svarbą įgauna ne tik gyventojų žinios, kvalifikacija, gebėjimas naudotis IRT, bet ir informacinės visuomenės plėtros viešinimo tempai. Atsiranda skaitmeninės arba *e-at skirties* grėsmė ne tik dėl socialinių, teritorinių, amžiaus, interneto prieigos nevienodų galimybių, bet ir e-paslaugų nepakankamo viešinimo, ypač atokesnėse vietovėse. Nenormali situacija, kai šalies viešojo administravimo institucijose ir įstaigose bei plačiuose gyventojų sluoksniuose mažai kas girdėjo, tuo labiau naudojasi šiuolaikinėmis viešosiomis e-paslaugomis. Vyrauja tendencija, kad IRT – tik informatikams. Todėl svarbu kurti e-visuomenės informavimo centrus; rengti įstaigose ir tarp gyventojų, ypač atokesnėse vietovėse, mokymo bei viešinimo seminarus, paskaitas su multimedijos demonstracinėmis galimybėmis; skelbti bei reklamuoti šių paslaugų naujoves įvairiose rubrikose, stenduose, skrajutėse masinio žmonių susirinkimo vietose; publikuoti populiarius straipsnius visuomenės informavimo priemonėse.

JURATĖS REČIŪNIENĖS nuotrauka

Didžiulį darbą e-visuomenės švietime ir kūrime nuveikė asociacija „Langas į ateitį“ (www.langasiateiti.lt), kuriai paskirtas Europos Komisijos apdovanojimas už novatorišką informacinių ir komunikacinių technologijų pritaikymą, siekiant didinti gyventojų kompiuterinį raštingumą. Asociacija apdovanota už projekto „Lietuvos e-piliečio kompiuterinio raštingumo pradmenys“ rezultatus. Į Lietuvos visuomenę įsiliejo per 50 000 žmonių, gebančių naudotis viešosiomis e-paslaugomis. Asociacijos darbas tęsiamas, jos tinklapyje teikiamos e-paslaugų nuorodos ir pasiūlymai.

ALBINA KRASAUSKIENĖ

Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos IT lektorė

Atitaisymas

„Mūsų girių“ šių metų 6-ame numeryje spausdintame profesoriaus Vytauto Padaigos straipsnyje „Miško apsauga nuo žvėrių“ įsivėlė klaida. 31 p. 5-ą pastraipą nuo apačios skaityti: „Antra, pušų želdiniai savo augavietėse neveistini mišriuose eglių-lapuočių miškuose, o ąžuolų-spygliuočių miškuose“.

Atsiprašome.

Afrika, Rusija, Kanada, Aliaska, Grenlandija, N. Zelandija, Pietų Amerika...

Antano Truskausko PĮ FELIS

Medžioklė visame pasaulyje

Tel.: (+370 5) 2330009, 2337780
Faks. (+370 5) 2130200
Mob. tel. (+370 698) 89 240
El. paštas: felis@takas.lt

Populiariausios medžioklės:

- sibirinis ožys Kirgizijoje;
- medžioklė Pietų Afrikoje;
- medžioklė Namibijoje;
- juodoji meška Kanadoje;
- didysis Afrikos Penketas (buivolas, leopardas, liūtas, dramblys, raganosis);
- Dagestano turas Kaukaze;
- medžioklė Aliaskoje;
- maralas ir sibirinis ožys Altajuje;
- rudoji meška Sachaline;
- briedžiai gigantai Čiukotkoje;
- mėlynasis avinas Kinijoje.

www.hunting-world.com

Medkirčių varžytuvės dosnios apdovanojimais

Varžybų atidarymas

Lietuvos rinktinė: iš kairės – G. Stasiūnas, A. Jurkonis, G. Karpavičius, R. Balčiūnas

PER TRIS SAVAITES – 3 ČEMPIONATAI

Kaip reta, daug medkirčių čempionatų „užderėjo“ Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos (KMAIK) studentams ir Lietuvos rinktinės nariams šį pavasarį – kiekvieną savaitgalį – po varžybas Vokietijoje, Latvijoje, Estijoje. Šios varžytuvės buvo gana dosnios medaliais ir prizais.

KMAI KOLEGIJOS STUDENTAS – EUROPOS ŠAKŲ GENĖJIMO ČEMPIONAS

Kolegijos komanda, vadovaujama miškininkystės katedros vedėjo E. Survilos ir lektoriaus A. Jurkonio, gegužės 20-23 d. dalyvavo Vokietijoje (Lohr a Main) vykusiame 8-ajame Europos šalių studentų miškininkystės profesinio meistriškumo čempionate, kuriame varžėsi 15-os šalių atstovai.

Puikiai pasirodė miškininkystės I kurso studentas G. Stasiūnas, rungtyniaavęs su profesionaliu pjūklų *Husqvarna 575 XP*. Šakų genėjimo rungtyje jis aplenkė 59 varžovus ir tapo Europos čempionu. Beje, Europos šakų genėjimo čempiono vardą 2002 m. Austrijoje buvo iškovojęs dabartinės Lietuvos medkirčių rinktinės narys Romas Balčiūnas iš Kupiškio.

Tikslaus pjaustymo rungtyje Gediminas laimėjo bronzos medalį, kombinuoto pjaustymo rungtyje buvo 4-as, o bendroje techninių rungtčių įskaitoje iškovojo 6-ą vietą.

Gerais pasirodė ir kiti komandos nariai: profesinio skyriaus III kurso moksleivis D. Badauskas (*Husqvarna 372 XP*) bendroje įskaitoje buvo 19-as, I kurso moksleivis J. Žilinskas (*Husqvarna 570 XP*) – 39-as, o III kurso moksleivis T. Gelbūda (*Husqvarna 365 XP*) – 41-as. Komanda techninių rungtčių įskaitoje buvo 8-a, o nugalėjo norvegai.

Kitą dieną komandos varžėsi miškininkystės rungtčių daugiakovėje, kuri buvo sudaryta iš dendrometrijos, dendrologijos, žvėrių ir paukščių bioekologijos, miško kenkėjų ir ligų, miško ekologijos, augalų sistematikos ir kitų dalykų – iš viso 16 punktų, iš jų – ir pirmosios pagalbos teikimo. Čia komanda buvo 9-a, o nugalėjo Austrija.

PASIEKTAS LIETUVOS REKORDAS

Gegužės 30 d. Lietuvos medkirčių komanda, vadovaujama trenerio A. Jurkonio, varžėsi atvirame Latvijos čempionate.

Nors dalyvių susirinko nedaug (12), tačiau jų ankstesni pasiekimai tikrai aukšti – Estijai atstovavo du 2006 m. pasaulio čempionai, Latvijai – 2008 m. pasaulio čempionate 9 vietą laimėjusi komanda, o Lietuvai – vis geresnius rezultatus demonstruojantys kolegijos studentai: jau minėtas pirmakursis Gediminas Stasiūnas, rekreacijos III kurso studentas Povilas Penkaitis, miškininkystės neakivaizdinio IV kurso studentas Gintaras Karpavičius bei kolegijos auklėtinis Kupiškio urėdijos Alizavos girininkijos girininko pavaduotojas Romas Balčiūnas.

Lietuvos komandos nariai įtemptoje kovoje sugebėjo nugalėti net trijose iš penkių rungtčių: puikiai pasirodė G. Karpavičius – jis kombinuoto pjaustymo rungtyje surinko 198 taškus ir pasiekė naują Lietuvos rekordą, taip pat laimėjo ir šakų genėjimo rungtį. G. Stasiūnas buvo 1-as grandinės keitimo rungtyje, P. Penkaitis liko 3-ias medžio pjovimo ir kombinuoto pjaustymo rungtyse, o R. Balčiūnas užėmė 3-ią vietą šakų genėjimo rungtyje.

Bendroje įskaitoje P. Penkaitis užėmė aukštą 2-ą vietą, Gintaras Karpavičius liko

Medžio pjovimo rungtyje P. Penkaitis buvo 3-ias

G. Karpavičius kombinuoto pjaustymo rungtyje pagerino Lietuvos rekordą

Komanda džiaugiasi G. Stasiūno puikiu rezultatu medžio pjovimo rungtyje

5-tas, G. Stasiūnas – 6-tas, R. Balčiūnas – 9-tas, o nugalėjęs Martin Mutik. Beje, lietuvių rezultatus bendroje įskaitoje žėmyn truktelėjo medžio pjovimo rungtis – pjovimo metu sustiprėjęs vėjas medžius guldė kur norėjo, o R. Balčiūno medį „pūstelėjo“ daugiau kaip 3 metrus į šoną (330 baudos taškų).

G. STASIŪNUI – MEDALIAI IR IŠ ESTIJOS

Birželio 5 d. Lietuvos medkirčių rinktinė (nebuvo P. Penkaičio) dalyvavo Estijos atviraime čempionate, kuriame varžėsi medkirčiai iš Suomijos, Latvijos, Lietuvos ir Estijos.

Čia vėl puikiai pasirodė kolegijos studentas Gediminas Stasiūnas. Medžio kirtimo rungtyje jis surinko 658 taškus (iš 660) ir laimėjo 2-ą vietą tarp 25 dalyvių. Nors šakų genėjimo rungtyje Gediminas skubėdamas suklydo ir prarado 60 taškų, tačiau tai jam nesutrukdė tarp jaunių (iki 21 metų) iškovoti 1-ą vietą ir šioje rungtyje, ir bendroje įskaitoje. Gediminas džiaugėsi ne tik medaliais, bet ir čempionato rėmėjų įteiktais vertingais prizais – grandininio pjūklų *Jonsered 2145* bei naudingais priedais pjūklui.

Bendroje (profesionalų ir jaunių) įskaitoje laimėjo suomis J. Laatikainen, kolegijos auklėtinis R. Balčiūnas buvo

10-as, G. Stasiūnas – 11-as, G. Karpavičius – 14-as.

Komanda dėkoja rėmėjams (UAB „Husqvarna Lietuva“, tekstilės ir drabužių gamintojai UAB „Omniteksas“, KMAI kolegijai), padėjusiems medkirčiams pasivaržyti ir pasiekti gerų rezultatų. O neužilgo laukia nauji startai: rugsėji – medkirčių čempionatas Baltarusijoje, kitais metais – Lietuvos čempionatas Girionyse, studentų varžybos Liuksemburge ir pasaulio čempionatas Kroatijoje.

ARŪNAS JURKONIS
KMAI kolegijos lektorius

MIŠKO BIRŽA

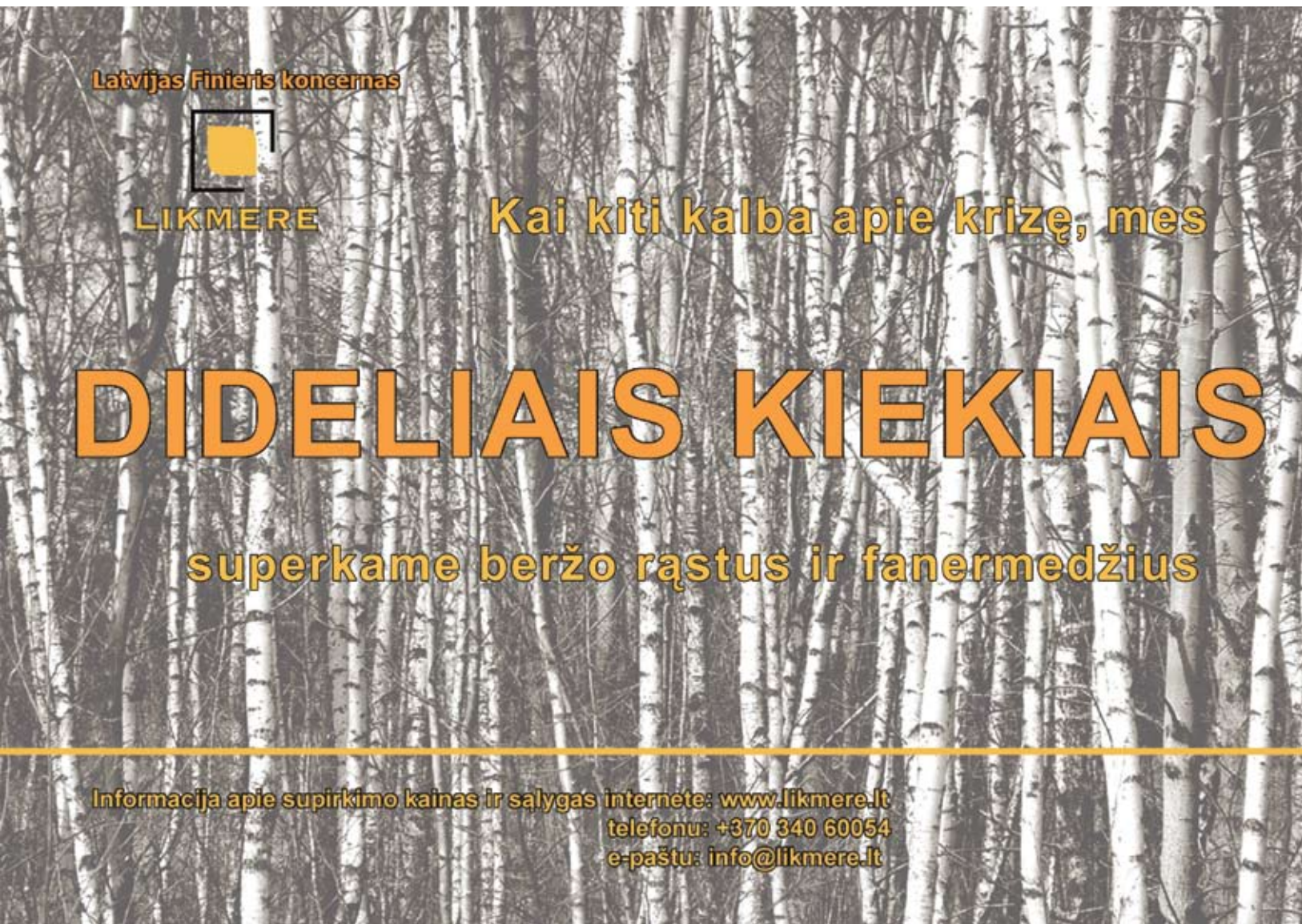
www.miskobirza.lt

Portalas sukurtas miškininkams, miško bičiuliams ir miško produktų naudotojams

www.lietuvosmiskai.lt

aktualiausia informacija apie miškus, žmones ir įvykius – nemokamai

Latvijas Finieris koncernas

LIKMERE

Kai kiti kalba apie krizę, mes

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame beržo rąstus ir fanermedžius

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete: www.likmere.lt
telefonu: +370 340 60054
e-paštu: info@likmere.lt

Dar supaprastinti

ES paramos administravimą

Vilniuje, „Artis Centrum Hotels“ viešbučio konferencijų salėje, birželio 18 d. surengtame Aplinkos bei Žemės ūkio ministerijų, Nacionalinės mokėjimo agentūros, Generalinės miškų urėdijos, KMAI kolegijos, LMS asociacijos atstovų pasitarime aptarta ES paramos miškų sektoriui 2007–2013 m. šiuometė įsisavinimo eiga, išklausti siūlymai, kaip efektyviau ir sklandžiau šią paramą įsisavinti, ūkio nuosmukio metu stingant privačių lėšų, kaip supaprastinti administravimo bei kontrolės tvarką.

Pasitarime dalyvavęs žemės ūkio viceministras Aušrys Macijauskas sakė, kad, jeigu bus keblu įsisavinti ES paramai skirtas lėšas, iki metų pabaigos reikės dar supaprastinti jos administravimo tvarką. 2010 m. įsteigtus Valstybinį žemės fondą prie Žemės ūkio ministerijos, apskrityse bus pertvarkytas žemės tvarkymo tarnybų darbas ir turėtų paspartėti želdintinių miškų žemių perdavimas miškų urėdijoms.

POPULIARIAUSIOS ES PARAMOS PRIEMONĖS MIŠKININKYSTEI

Nacionalinės mokėjimų agentūros (toliau NMA) specialistų pastebėjimu, pernai supaprastinus kai kurias paramos administravimo tvarkas, aktyviai ta linkme dirbant žemės ir miško savininkų asociacijoms, sukruto ir smulkūs žemės bei miškų savininkai, kelerius metus skeptiškai žiūrėję į ES paramą. Į šį procesą leista įsitraukti ir apleistą valstybinę žemę mišku želdančioms urėdijoms (pernai jos pateikė 39 paraiškas įveisti 1275 ha miškų ne miško žemėse). NMA duomenimis, 2008 m. pateiktos 296 paraiškos želdyti mišku pirmą kartą žemės ūkio paskirties žemę ir 259 paraiškos tai daryti ne žemės ūkio ir apleistose žemės ūkio paskirties žemėse. Iš šių paraiškų teigiamai įvertintos 442.

Šiomet pirmąjį pusmetį pateiktos 147 paraiškos želdyti pirmą kartą žemės ūkio paskirties žemę ir 144 paraiškos tai daryti ne žemės ūkio ir apleistose žemės ūkio paskirties žemėse. Per tą laiką miškų urėdijos pateikė 253 miškų įveisimo projektus (iš jų 60 patikslinti); daugiausiai pateikė Telšių (35), Mažeikių (21), Marijampolės ir Tytuvėnų (po 16) miškų

urėdijos. Nuo rugpjūčio 3 d. iki rugsėjo 30 d. vėl bus galima paduoti paraiškas miškų įveisimui.

Ženkliai padidėjo siekiančių miškų aplinkosaugos išmokų: pernai pateikta 19, šiemet pirmą pusmetį – 42 paraiškos. Pateikta 70 paraiškų gauti ES paramą miškų ekonominei vertei didinti (neigiamai įvertinta 16), 41 – miškininkystės potencialui atkurti ir prevencinėms priemonėms diegti (neigiamai įvertinta 10). Bet miškų infrastruktūrai gerinti paduotos tik 3 paraiškos (pritarta visoms). Pernai miškų urėdijos pateikė 3 paraiškas gauti paramą pažeistų miškų atkūrimui.

PARAIŠKŲ TIKSLINIMO IR ATMETIMO PRIEŽASTYS

Vertinat miškų įveisimui pateiktas paraiškas, NMA specialistų teigimu, kartojasi pernelyg dažnai trūkumai: daromos paraiškų pildymo klaidos (nurodomi klaidingi ar visai nenurodomi želdomų sklypų kadastriniai bei laukų numeriai, žemėlapiuose netiksliai įbraižyti laukai, neteisingai nurodomas žemės palankumas ūkininkauti, žemės ūkinė paskirtis, ar žemė želdoma pirmą kartą); parengiami netikslūs želdinių veisimo projektai (ne visur detalizuoti neželdomų apsauginių, priešgaisrinių juostų plotai); jų nesilaikoma (sodinamos neremiamos medžių ir krūmų rūšys, ne tokie sodmenų kiekiai, nei numatyta projekte, nenurodomas sa-
vaiminukų amžius).

Pagrindinis paraiškų miškų ekonominei vertei didinti trūkumas – pateikiami ekonomiškai nepagrįsti verslo planai, finansinės prognozės. Pavyzdžiui, turėdamas ir 1 ha nuosavo miško, pareiškėjas galėjo siekti paramos įsigyti miško kirtimo mašiną ar medvežę. Kad pagrįstų jos pirkimo tikslumą, kai kurie pareiškėjai nedideliame miško plote fiktyviai planavo kasmet kirsti biržes, eksportuoti paklausią ažuolų, kitų medžių medieną, nors pagal miškotvarkos projektą tokios medžių rūšys net neaugo pareiškėjo miške. Sumažėjus medienos kainoms, kai kurie norintieji pirkti šias mašinas prašė atidėti paraiškų pasirašymą iki 2010 m. Teikdami paraiškas miškų infrastruktūrai gerinti, kai kurie pareiškėjai gudravo:

siekė nusitiesti ar suremontuoti kelią per mišką iki nuosavos sodybos.

SIŪLYMAI SUPAPRASTINTI KAI KURIUOS PARAMOS ADMINISTRAVIMO BEI KONTROLĖS REIKALAVIMUS

LMSA primininkas dr. Algis Gaižutis siūlė sunkmečiu paspartinti ES paramos išmokų išmokėjimą miško savininkams už atliktus darbus, kad jų nereikėtų laukti metus ir ilgiau. Paramos gavėjams ne PVM mokėtojams reikia investuoti daugiau savo lėšų – jie nesusigrąžina išleistų lėšų už sumokėtą PVM už atliktus darbus, įsigytą techniką. Tai nėra teisinga.

Teikiant paraiškas priemonei „Miško ekonominės vertės didinimas“, reikia pagal tuos pačius reikalavimus parengti verslo planą ir perkantiems už per milijoną litų kainuojančią miško kirtimo mašiną, ir motopjūklą rekonstruojamam medynui valyti. „Abiem atvejais parengtą projektą su verslo planu reikia vežti svarstymui į Vilnių“, – sakė konsultantė Palmyra Lipskienė iš Kretingos.

Dar šių metų pradžioje LMSA siūlė Žemės ūkio bei Aplinkos ministerijoms supaprastinti verslo planų rengimą – juos rengti tik tuomet, kai pareiškėjas prašo didesnės nei 150 000 litų paramos. NMA atstovai pažadėjo supaprastinti mažos vertės projektų priėmimo ir tvirtinimo tvarką. Miškininko Vidmanto Juso iš Marijampolės pastebėjimu, delsiama keisti žemės ūkio paskirties žemių apželdinimo mišku tvarką. Įvesti mišką leidžiama žemių savininkams, kurių valdoje želdomas mišku vieno kadastrinio sklypo plotas yra ne mažesnis kaip 0,5 ha, jei jis nesiriboja su mišku. Tame pačiame lauke kai kurie žemės sklypai yra suskaidyti kelių, sausinimo griovių ir mažus plotelius ir pažymėti naujais kadastriniais sklypeliais. Jei jie nėra prie miško, pagal NMA praktikuotus reikalavimus negali būti želdomi. Tokių valdų savininkas priverstas „žaisti“: užsodinęs mišku didesnę sklypą, po dvejų metų teikia kitą paraišką atribotam mažam kadastriniam sklypelui, nes jis jau atsidūrė prie naujai įvesto miško. Kol taip kas dveji metai iriamasi tolyn į laukus, prarandamas šiai paramai skirtas laikas.

Išduodant žemėtvarkos tarnybose leidimus želdyti mišku, žiūrima bendro žemės sklypo derlingumo balo. Bet ir derlingame (daugiau kaip 39 balai) didesniame sklype gali būti vietų, kur žemė prastesnė, leistina želdinti mišku. Pagal esamą tvarką tokie tarpai žemėtvarkiniuose planuose išskiriami tik žemės savininkui už savo lėšas pasidarius viso žemės sklypo derlingumo tyrimus, atlikus geodezinius matavimus. Kadangi pats to nepasidarysi, o specialistų paslaugos brangios, savininkams nusvyra rankos siekti paramos.

MSK „Aukštaitijos šilas“ direktorius Saulius Tirevičius pažymėjo, jog saugomose teritorijose rengiant žemių savininkams miško želdinimo ir želimo projektus tebėra neišspręsta ribų nustatymo tarp saugomų teritorijų ir nesaugomų problema. Natūroje šios ribos nepažymėtos, nėra kur pasitikslinti. Reikia papildomai ir suprantamai žmonėms išaiškinti, kokiais atvejais išduodami leidimai veisti mišką melioruotose žemėse, o kokiais – ne.

Be konsultanto keblu miško savininkui pretenduoti į ES paramos aplinkosauginės išmokas. Jos tik reklamoje atrodo ranka pasiekiamos. Tikrovėje dauguma savininkų nežino, ar jo privačiame miške yra inventorizuotų kertinių miško buveinių (KMB), kokio jos dydžio (paramai gauti KMB turėtų būti ne mažesnė kaip 1 ha). Antra, tik specialistas gali susigaudyti, ar kartinės buveinės miškas gali pretenduoti į ES paramą: yra priskirtas III-IV miškų grupei; medynas pasiekęs minimalų pagrindiniais kirtimais leidžiamą kirsti kirtimo amžių pagal vyraujančią medynę medžių rūšį. Be to, teiktina kartinė miško buveinė turi būti pažymėta miške, kaip atrėžiant kirtimui biržes.

Siekiant padidinti pareiškėjų aktyvumą, LMSA atstovų manymu, būtina laiškais informuoti visus miško savininkus apie jų valdose inventorizuotas kirtines miško buveines. Bendru sutarimu tai galėtų atlikti Valstybinė miškotvarkos tarnyba, disponuojanti kadastro ir KMB inventorizacijos duomenimis.

Jei KMB privačioje miško valdoje nėra inventorizuotos ir nepažymėtos Valstybinio miškotvarkos instituto planuose, specialistų teigimu, galima miško savininkui bandyti savo iniciatyva įsteigti KMB savo miško valdoje, jeigu medynas atitinka KMB keliamus reikalavimus. Deja, iš savo patirties galiu pasakyti, kad tai nemažos kantrybės, laiko ir investicijų reikalaujantis procesas, kurį sėkmingai

įgyvendinti gali tik užsispyręs, žinantis, kur kreiptis ir ko siekti miško savininkas, turintis savo valdoje ne 1 ha KMB tinkancio medyno.

Taip pat pasiūlyta papildyti priemonę „Miško aplinkosaugos išmokos“, mokant ir už pagrindinių kirtimų nevykdymą identifiukuotose „Natura 2000“ buveinėse, kuriose šie kirtimai neuždrausti teisės aktais.

Paraiškų teikėjai už jiems suteiktas mokamas konsultacijas gali siekti kompensacijos. Bet praktiškai, anot konsultantų, jas gauti yra daugiau vargo nei naudos. Paraiškos teikėjas turi su konsultantu sudaryti sutartį, ją asmeniškai atvežti į NMA skyrių. Ten privaloma patikrinti suteiktų paslaugų apimtį, tikroviškumą – NMA kontrolierius važiuoja apklausti savininką. Šis nurodytu laiku privalo kontrolieriaus laukti namuose. „Kolegos iš manęs juokiasi: ar tu veikti neturi ką?“, – sakė MSK „Žemaitijos šilas“ vadovė P. Lipskienė. „Daugelis miško savininkų Žemaitijoje dėl tokios gaišties ir nepasitikėjimo atsisako šios menkavertės išmokos“.

Konsultantės Sandros Biežytės iš Panevėžio praktiniu pastebėjimu, šioje srityje iškyla dar vienas keblumas: kur miško savininkas privalo pateikti paramai gauti reikiamus dokumentus – pagal miško valdos registravimo vietą ar ir pagal deklaruotą gyvenamąją vietą? Tai aktualu toli nuo savo valdų, miestuose gyvenantiems miško savininkams. Konsultantės teigimu, paduodant paraiškas pernelyg daug įtarumo – iš pareiškėjų

reikalaujama, kad visų dokumentų kopijos būtų patvirtintos notarų.

V. Jusas siūlė pažymų apie pažeistus medynus išdavimą iš miškų urėdijų deleguoti į RAAD-ų Miškų kontrolės skyrius.

Esamomis sąlygomis gali likti tik iš dalies panaudota miškų infrastruktūros gerinimui skirta 4,6 mln. eurų parama. Parengti projektus, tiesti kelius į atkampius miškus, juos sausinti pavienis miško savininkas, o ir keli smulkių valdų valdytojai neturi tokių lėšų, kurių bus kompensuojama tik 60 proc. Išeitis – ieškoti dialogo su valstybinėmis įmonėmis – miškų urėdijomis, bet sunkmečiu ir jose kiekvienas litas skaičiuojamas būtiniais miško darbams atlikti.

Teikiant paraiškas, iškyla keblumų dėl žemės ar miško valdos jungtinės nuosavybės, smulkių valdų atsidalinimo. Jeigu žemė ar miškas valdomas bendra giminių ar ūkio partnerių nuosavybe, paraišką gali teikti tik vienas iš bendraturčių (partnerių), turėdamas kitų notarinį sutikimą. Nesusitarus, reikia valdas atsidalinti. Bet Miškų įstatymas draudžia skaidyti nuo 5 ha miško sklypus į mažesnes valdas. Be to, dalis žemės ar miško sklypų yra įregistruoti atskirai šeimos narių – vyro ir žmonos nuosavybe. Kaip teikti paraišką nuo šeimos – ar sutuoktiniai privalo eiti pas notarą įgaliojimo?

Tikėkimės, kad Žemės ūkio ministerijos ir NMA atstovai susitikime duotą pažadą tesės.

VACLOVAS VIDUGIRIS

Čia galėtų būti kartinė miško buveinė

AUTORIAUS NUOTRAUKA

Ūkininkavimo tendencijos

Dzūkijos privačiuose miškuose

Su žurnalo skaitytojais, miško savininkais pasidalinsiu mintimis apie Alytaus regione pastaruoju metu pastebimus privačių miškų kontrolės, naudojimo ir atkūrimo pokyčius, išryškėjusias ūkininkavimo tendencijas, kurios ne visos susiję su bendra ekonomikos krize.

REGIONO MIŠKŲ YPATUMAI IR KONTROLĖ

Alytaus regionas – miškingiausias šalyje (45 proc. miškų), kur apie trečdalis miškų yra įvairaus statuso saugomos teritorijos, kuriose gausu skirtingų miško naudojimo apribojimų. Bendras regiono 301 tūkst. ha miškų plotas pagal nuosavybę pasiskirsto taip: 139,3 tūkst. ha (46 proc.) – valstybinės reikšmės, 127,6 tūkst. ha (42 proc.) – privatūs, 32,1 tūkst. ha (11 proc.) – rezervuoti nuosavybės teisėms atkurti ir 1800 ha (1 proc.) – kiti valstybiniai miškai. Toliau atkuriant piliečių teises į privačių miškų nuosavybę bei sėkmingai įveisiant naujus miškus žemės ūkio plotuose, Alytaus RAAD kontroliuojamų privačių miškų plotas kasmet padidėja 3,5 – 4 proc. Todėl kiekvienam miškų kontrolės pareigūnui kasmet tenka aprėpti vis didesnius miškų plotus, pvz., Varėnos rajone – 11,5 tūkst. ha – net 34 proc. daugiau, nei vidutiniškai šalyje (žr. 1 schemą).

Per paskutinius metus Alytaus RAAD 5 rajonų agentūrų miškų kontrolės pareigūnams tolygiai auga ir Nacionalinės mokėjimo agentūros (NMA) deleguotų funkcijų krūvis. Daugiausiai sugaištame laiko pavasarį, kai reikia vertinti miško įveisimo darbų kokybę, ir rudenį, atliekant pirmų ir trečių metų įveistų želdinių apskaitą. Šiuos darbus lydi nemažai dokumentacijos. Be to, procesas užsitęsia, nes užsimiršę žemių savininkai neretai kreipiasi dėl želdinių apskaitos jau gerokai pasnigus. Kasmet daugėja NMA reikalaujamų patikrinimų pagal priemones „Natūra 2000 išmokos“, „Miškų aplinkosaugos išmokos“. Vien pernai teko atlikti beveik 200 tokių patikrinimų, surašant nustatytos formos pažymas ar patikrinimo aktus.

Šių metų pavasaris mūsų regione nepasižymėjo aktyviu naujų miškų įveisimu, tačiau rudeninės apskaitos darbų krūvis bus pakankamai didelis – teks

inventorizuoti šiųmečius ir visus trečių metų želdinius.

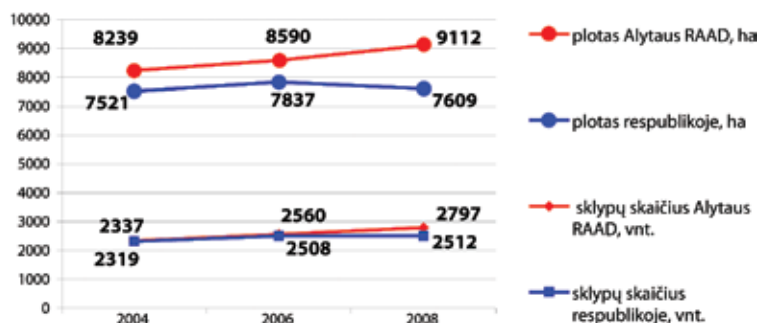
Alytaus apskrityje privačių miškų kontrolę nuosekliai vykdo 12 miškų pareigūnų (iš 15-os), kurių darbo stažas šioje srityje siekia 8-10 metų. Trys „naujokai“ taip pat stengiasi dirbti efektyviai.

BEVEIK VISOS PLYNOS KIRTAVIETĖS ATKURIAMOS NUSTATYTU LAIKU

Ženkliai padidėjus plynų kirtimų apimtims privačiuose miškuose 2002 – 2003 m., su kolegomis nerimastingai svarstydavome, kaip vyks šių kirtaviečių atkūrimas. Tuo metu į Dzūkijos privačius miškus plūstelėjo banga įvairių perpirkėjų, kurių elgsena akivaizdžiai išduodavo vienintelį tikslą – iš senyvo amžiaus miško savininkų pigiai nupirkti išsikurtimui brandaus miško biržę, o kirtavietės atkūrimas – valdos savininko rūpestis. Kai po dvejų – trejų metų ateidavo miškų kontrolieriai apžiūrėti kirtavietės, neretai paaikšdavo, kad pinigų miško atkūrimui neliko – dažnas miško pardavėjas juos atidavė anūkams butui ar mašinai pirkti. Kitas daug rūpesčių dėl iškirsto miško atkūrimo sukėlęs „modelis“ buvo toks: plynas kirtavietės, kaip beveik bevertį turtą, savininkai perleisdavo asocialems piliečiams, o patys tartum „skradžiai žemę“ pradingdavo. Kai kurie jauni miško savininkai emigravo į užsienį.

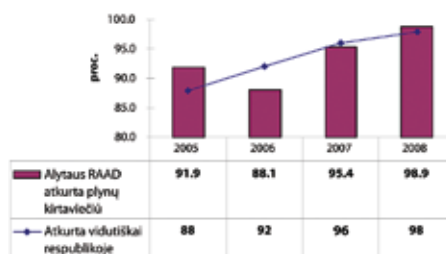
Nuo 2004 m. vidurio Miškų įstatymo pataisa leista privačių miškų įsigyti ir juridiniams asmenims ir situacija pradėjo greitai keistis. Su miškų savininkais sąžiningiau sandorius vedančios įmonės, uždarnosios akcinės bendrovės nukonkuravo neaiškius perpirkėjus, privačiuose miškuose labai pagerėjo kirtimų kokybė bei kirtaviečių atkūrimas.

1 pav. Miškų pareigūno darbo krūvio dinamika, lyginant su šalies duomenimis

Iš 2 diagramos matome, kad privačių miškų atkūrimas mūsų regione gerėjo ne taip tolygiai, kaip šalies mastu, bet 2008 m. rezultatai viršijo šalies vidurkį.

2 pav. Trejų metų plynų kirtaviečių atkūrimo dinamika Alytaus RAAD kontroliuojamuose privačiuose miškuose

Pastaruoju metu mūsų regiono miškų kontrolės pareigūnams didesnę rūpestį kelia ne plynų kirtaviečių atkūrimas, o atliekamų darbų kokybė ir pasodintų miško želdinių priežiūra. Žinoma, yra nemažai geros būklės miško želdinių privačiuose miškuose, bet dar gerokai atsiliekama nuo miškų urėdijų želdinių kokybės. Malonu pastebėti, kad privačių miškų struktūrose, miško ruošos įmonėse, bendrovėse įsidarbina vis daugiau kvalifikuotų miškininkų, kurie žino reikalavimus miško darbams ir geba tinkamai pasirūpinti jų kokybe. Mūsų regione tai pasakytina apie UAB „Dzūkijos miškas“, „Bangenės miškas“, „Baltfora“, G. Stankaičio IĮ „Litpinus“ ir vėliau miškuose specializavusias dirbti įmones, kurios gerina atliekamų darbų kokybę. Siekiant konkrečiais pavyzdžiais paskatinti miško savininkus kokybiškai atkurti miškus, šiemet vėl rengiame geriausių privačių miškų želdinių konkursą. Rezultatus stengsimės perteikti kuo daugiau miškų savininkų, informuoti regiono visuomenę. Šioje srityje jaučiame, kad

Varėnos rajono agentūros vyr. specialistas J. Politika su policijos pareigūnu tikrina kirtimų teisėtumą privačioje valdoje

visuomenės atstovai, labai vienpusiškai deklaruojantys savo požiūrį į miškų kirtimus, visiškai nepastebi gerai prižiūrimų jaunuolynų, neturi supratimo, kiek reikia įdėti pastangų ir lėšų tai pasiekti.

MAŽĖJA PAGRINDINIŲ, YPAČ PLYNŲ KIRTIMŲ APIMTYS

Išduotų leidimų kirsti mišką statistika leidžia teigti, kad krizė medienos rinkoje prasidėjo gerokai anksčiau nei pradėjo buksuoti visa šalies ūkio ekonomika. Kirtimų apimčių mažėjimą regiono privačiuose miškuose pastebėjome jau 2008 m. rodikliuose, o per šių metų pirmą ketvirtį išduota leidimų perpus mažesniai medienos kiekiui nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį. Alytaus regione plynų kirtimų per I ketvirtį sumažėjo net 63 proc., lyginant su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu. Rajonų agentūrose dirbančių kolegų pastebėjimu, kirtimai mažėjo ne vien dėl sumažėjusios apvaliosios medienos paklausos rinkoje, bet ir dėl objektyvių aplinkybių. Pirmą eilę suprojektuoti kirsti brandūs medynai „išseko“, o antrą kirtimų eilę šiek tiek pristabdo nustatytas netrumpas spygliuočių biržių šliejimo laikotarpis. Plynų kirtimų sumažėjo ir dėl įsigaliojusio draudimo Dzūkijos nacionaliniame parke. Be to, įgauna pagreitį ES paramos priemonės skatinami neplyni kirtimai vietoje galimų plynų. Pirmame ketvirtyje išryškėjo dar kita tendencija privačiuose miško kirtimuose – ženkliai padaugėjo kirtimų pagal rajonų agentūroms pateiktus pranešimus, kai nereikia raštiško leidimo. 3 diagramoje pateikti liberalesnės miško naudojimo tvarkos taikymo rezultatai.

Supaprastinta nedidelių kirtimo apimčių tvarka įsigaliojo nuo 2007 m. antro ketvirčio, tačiau naujovės lėtai ateina iki eilinio miško savininko. Nerimauti dėl

tokių kirtimų apimčių padidėjimo kol kas nematau pagrindo, tačiau rajonų agentūrų pareigūnams vertėtų daugiau atvejų patikrinti natūroje: ar po tokių kirtimų lieka medyne reikalaujamas minimalus 0,6 skalsumas.

BEDARBIŲ PADAUGĖJO, BET NETEISĖTAI KIRSTA MAŽIAU

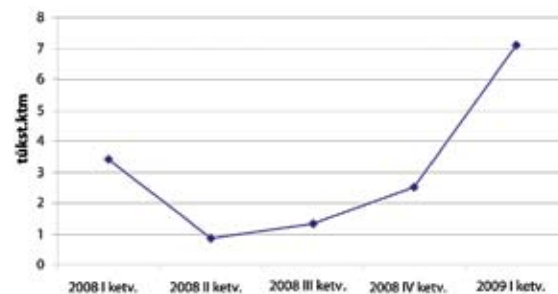
Praėjusių metų pabaigoje ir šių metų pirmą Alytaus regione ženkliai padaugėjo brakonieravimo atvejų. Baiminomės, kad netekę darbų kaimuose piliečiai puls uždarbiauti, parduodami neteisėtais kirtimais pagamintas malkas. Kiek leido darbo laiko ir kuro resursai, vykdėme reidus (beveik dvigubai daugiau, nei tuo pat metu pernai). Aktyvus pareigūnų judėjimas „miškų brakonieriams“ neprognozuojamu laiku buvo efektyvus miško pažaidų užkardimui. Regione per šių metų pirmą ketvirtį nustatyti tik 5 neteisėtų kirtimų atvejai (iškirsta 34 ktm). Skaiciuojant 1000 ha miško, tai būtų tik

Už aktyvų privačių miškų ir jų savininkų problemų sprendimą, švietimą šiemet Alytaus RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėjas G. Sventickas paskatintas LMSA padėka

VACLOVO TREPĖNAČIO nuotrauka

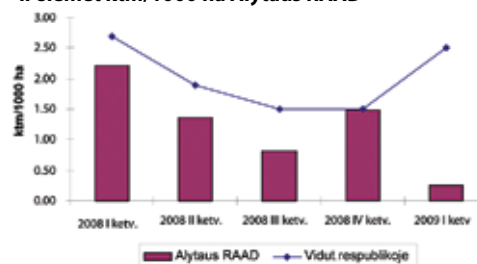
3 pav. Supaprastinta tvarka (pagal pranešimus) vykdomų kirtimų apimčių dinamika Alytaus RAAD kontroliuojamuose privačiuose miškuose

0,27 ktm (vidutiniškai šalyje – 2,5 ktm). Pernai tuo metu nustatyta 5 kartus daugiau neteisėtų kirtimų atvejų (4 pav.).

Neteisėti kirtimai per kelerius pastaruosius metus turi tendenciją mažėti, tačiau atskirais laikotarpiais pasitaikė svyravimų (daugiau jų buvo nustatyta 2005 m. ir 2007 m., mažiausiai – 2006 m.). Neteisėti kirtimai dažnai staiga tampa neprognozuojami arba viena didelė pažaida pakoreguoja buvusius rodiklius (panašiai atsitiko 2007 m.).

4 pav. Neteisėtų kirtimų dinamika 2008 m. ir šiemet ktm/1000 ha Alytaus RAAD

REZIU MUOJANT

Pastebimi teigiami poslinkiai, naudojant, atkuriant ir saugant privačius miškus, neatsiranda savaime. Per pastarąjį dešimtmetį miško savininkas tapo labiau išprusęs. Valstybės skirtos lėšos miško savininkų mokymui, konsultavimui ir švietimui, įvairių struktūrų (įskaitant miškų kontrolę vykdančių miškininkų) pastangos jau duoda teigiamų rezultatų, tik gal ne taip greitai, kaip norėtusi.

Per miškų kontrolės praktikos dešimtmetį privačiuose miškuose nemažai taikėme įvairių prevencinių priemonių, bendraujant su miško savininkais, visuomene. Manau, kad ši mūsų veiklos sritis tampa vis aktualesnė – apie tai pasidalinti patirtimi planuoju kitame straipsnyje.

GINTAUTAS SVENTICKAS
Alytaus RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėjas

Žodis skaitytojui

Pirmieji artėjančio rudens ženklai šiemet pasirodė labai anksti. Liepos 12, po naktį nušniokštusio lietaus, brėkstant, išėjęs pasižvalgyti po sodybos apylinkes – nustėrau. Tekančios saulės apšviestoje natūralioje pievoje žėrėjo tūkstančiai rasos deimantų, pakibusių ant margaspalvį gėlių kilimą apraizgiusių voratinklų. Kaip rugsėjį!

Trumpos vasaros greita pabaiga varo į neviltį Palangos, Nidos ir piknikų gamtoje gerbėjus. Atžagareiviams medžiotojams vasaros pabaiga – ženklas, kad netrukus laimikiai pasipils kaip iš gausybės rago. Bebrai, antys, slankos, taurieji elniai, kurapkos, žąsys, briedžiai... O dar prisiminus pernykščio medžioklės sezono rezultatus – net seilė nutįsta.

Bet, kaip sakoma, ne viena duona – atsiprašau, ne vien laimikiais gyvi esame. Nors medžioklinių renginių gausa ir mastais dar nepriylgstame lenkams, slovaksams ar čekams – vis atakliau bandome juos vytis, o kad vytis būtų lengviau, ne tik dairomės pas kaimynus, bet ir dalyvaujame jų renginiuose.

Šiemet pirmą kartą Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugijos komanda dalyvavo Tauriųjų elnių baubimo pamėgdžiotųjų čempionate Vokietijoje, nedideles geriausių pastarojo meto trofėjų kolekcijas eksponavome tarptautinėse parodose Latvijoje ir Čekijoje, mūsų draugijos šaulių komanda dalyvavo Lenkijoje vykusiose šaudymo varžybose šv. Brunono taurei laimėti.

Na, o dar visai jaunas Vilniaus medžiotojų draugijos medžioklinių ragų orkestras jau išsiveržė ir į tarptautinius vandenis, pūtė savo ragus XIV visos Lenkijos medžioklinės muzikos festivalyje Olštynė. Siūlau Jūsų dėmesiui Vytauto Klovo fotoreportažą iš šio kaimynų renginio.

EUGENIJUS TIJUŠAS

XIV-ajame Lenkijos medžioklinės muzikos festivalyje

VYTAUTO KLOVO fotoreportažas

Festivalio muzika griaudėjo Olštyno senamiestyje

Festivalio dalyvių amžius buvo nuo... iki

Jungtinis festivalio dalyvių orkestras

Vilniaus medžiotojų draugijos medžioklinių ragų orkestras – vieninteliai svečiai iš užsienio

Igoris Procepovas, Algimantas Kunigėlis, Vilniaus medžiotojų draugijos vyriausiasis medžioklės žinovas Alis Petrauskas, orkestro vadovas Henrikas Mackevičius ir Vidmantas Lunius

Peno buvo ne tik sielai

Pompastiška uždarymo ceremonija

Išaušus saulėtam rytmečiui, Kauno miesto Užvingių ir gretimose gatvėse neužgeso gatvių apšvietimo žibintai. Ieškoti gedimo atvažiuo elektrikai. Ilgai važinėję išilgai elektros linijos, sustojo prie Užvingių gatvės 44 numeriu pažymėto namo, kuriame gyvena šių eilučių autoriaus šeimyna. Skvarbių akių elektrikai įžiūrėjo, kad linijos laidai sujungti plona aliuminine viela; dėl to fotoelementų įranga negalėjo išjungti žibintų. Privažiuoti prie elektros linijos trukdė aukšta dygiųjų eglė ir tujų gyvatvorė, tad teko ieškoti ilgo meškerkočio, su kuriuo ir buvo nukabintas žibintų užgesinti neleidęs apie metro ilgio aliumininis laidas.

Kaip laido atkarpa pateko ant elektros vielų? Kad būtų užmesta – neįmanoma: laidas per lengvas, o ir prašalaičiai šioje uždaroje teritorijoje nesilanko. Po diskusijos su elektrikais prieita prie vienos nuomonės: vielos gabalą ant laidų galėjo užtempti tik paukštis. Kaltę suvertėme šarkoms.

Pastaraisiais metais iš pelkių ir pamiškių krūmynų ilgauodegės paukštės gyventi patraukė į gyvenviečių ir miestų želdinius. Vienais metais vaikus išperėjo dygiojoje eglėje, augančioje apie 3 m nuo namo sienos. Kai pasiligojusią

Šarka elektrikė

Šarkų lizdas magnolijoje

eglę teko nukirsti, pernai šarkų pora persikraustė į porą metrų toliau nuo namo augančią japoninę magnoliją. Ši pavasarį ilgauodegių pora lizdą susikrovė kitoje gatvės pusėje, prie namo augančiame maumedyje. Apžiūrėjau magnolijoje likusią apirusią pernykštį lizdą. Pagrindinė jo „statybinė medžiaga“ – aliuminio vielos gabalai, polietileninės plėvelės skiautės, špagatas ir ki-

tokios gyvenvietėje lengvai randamos šiukšlės. Visa tai „sumūryta“ molingų dirvožemiu. Lizdo išorė apipinta sausomis šakomis, o vidus išklotas švelniomis žolių šaknelėmis bei plaušais. Kad šarkos ir varnos lizdų statybai naudoja vielas, teko matyti ir anksčiau, tik daugiau būdavo varinių. Dabar varis brangus, laisvai nesimėto, tad šarkų lizduose – aliuminio vielos.

Tempdamos „statybinę medžiagą“ į maumedyje renčiamą būstą, šarkos pirmiausia nutūpdavo aukščiausioje vietoje: ant gretimų namų kaminų (primėtytų vielų aptikau ir kamine) arba ant elektros linijos viršutinių laidų. Tik gerai išžvalgiusios aplinką, ryždavosi skristi prie lizdo. Tad su tiesia metrine vielos atkarpa paukštis pirmiausia nutūpė žvalgybai ant viršutinio elektros linijos laido ir, matyt, kaip tai varnai sūris, vielos gabalas iškrito iš snapo. Kadangi vielos galiukas buvo užriestas, tai ji pasikabino ir galais sujungė laidus, todėl ir negeso gatvių apšvietimo žibintai.

Ilgauodegės dabar saugomos ES direktyvų, nors anksčiau buvo naikinaamos, medžiojant ištisus metus dėl pomėgio skriausti paukštelius ir smulkių žvėrelių jauniklius.

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Šerniokai

Vidurdienis. Neskubėdamas važiuoju girios žvyrkeliu. Staiga ant kelio pabýra būrelis šerniokų. Gal šeši ar aštuoni, gerokai ūgtelėję, bet dar šiek tiek dryžuoti šiūmetukai. Palieku mašiną šalikelėj ir einu į mišką paskui juos. Jie net nesiruošia bėgti. Kriuksi, žvygauja ir knaisioja gegūnių šaknis čia pat paraistyje. Prieinu per keletą žingsnių – rūpi nufotografuoti. Pasirodo, ne taip paprasta. Knaisiojasi aukštoje žolėje, pajutę žmogų šoka iš vietos, mauna per raistą keliolika žingsnių ir vėl mato tik siūbuojanti žolė ir šernioko

užpakalis... Likusieji būrelio nariai pastoviniuoja krūmuose, šauna iš vietos pro pat mane ir tuoj vėl nurimsta.

Vidurvasaris, pabalys pilnas žydėjimo. Raistelis prisagstytas aukštųjų, siauralapių gegūnių, pelkinių skiautalūpių žiedų. Smagu pažaisiti su šerniokais. Bet dūšioj neramu. Kodėl jie vieni? Kur šernė? Ar tik nesusigundė koks medžiotojas didesniu kąsniu... Kad ir kokia švelni žiema bebūtų, neįgyvens šis jauniklių būrelis.

JONAS BARZDĖNAS

Sveikiname gimusius

rugpjūtį

SU 30-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 15 d. šią sukaktį pažymėsiant Marijampolės miškų urėdijos Vilkaviškio girininkijos eigulį ALVYDĄ KASILIAUSKĄ, 17 d. – Rokiškio miškų urėdijos Sėlynės girininkijos eigulį NERIJŲ NIKŠTŲ.

SU 40-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 4 d. šią sukaktį pažymintį Šalčininkų miškų urėdijos vairuotoją VLADISLAV KARČEVSKIJ, 5 d. – Švenčionėlių miškų urėdijos personalo inspektorių-juriskonsultę AUDRONĘ SUŠICKIENĘ, 9 d. – Ukmergės miškų urėdijos Čiobiškio girininkijos miško darbininką EDMUNDĄ PENKAUSKĄ, Šakių miškų urėdijos Baltkojų girininkijos miško darbininką ROBERTĄ TOLIUSĮ, 10 d. – Varėnos miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio traktorininką RIČARDĄ VAISIETĄ, 13 d. – Mažeikių miškų urėdijos Kapėnų girininkijos girininką ARTURĄ RAUDONĮ, 25 d. – Joniškio miškų urėdijos miško želdinimo ir apsaugos inžinierių EGIDIJŲ ČEPULĮ, 28 d. – Kėdainių miškų urėdijos medelyno traktorininką RIMĄ ANANKĄ.

SU 50-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 1 d. šią sukaktį pažymintį Šakių miškų urėdijos Plokščių girininkijos girininką EDMUNDĄ ASTRAUSKĄ, 2 d. – Jurbarko miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio elektriką-energetiką JONĄ MILIŪNĄ, Kauno miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio traktorininką ANTANĄ VAIDOTĄ, Vilniaus miškų urėdijos Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją TADEUŠ POPLAVSKIJ, Ignalinos miškų urėdijos Dūkšto girininkijos traktorininką EMILJ MIKULĖNĄ, 4 d. – Panevėžio miškų urėdijos buhalterę BANGUOLĘ GRIGALIONIENĘ, 7 d. – Švenčionėlių miškų urėdijos buhalterę LIONGINĄ TUMALOVIČIENĘ, 9 d. – Panevėžio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio tekintoją ZENONĄ PLOŲ, 10 d. – Druskininkų miškų urėdijos traktorininką ALGIMANTĄ ŠVITRĄ, 15 d. – Kauno miškų urėdijos Vytėnų girininkijos eigulį LAVRENTIJŲ ANISIMENKO, Biržų miškų urėdijos medvežės operatorių VYTAUTĄ MELIŪNĄ, 18 d. – Biržų miškų urėdijos tekintoją RIMVYDĄ TABAKĄ, Vilniaus miškų urėdijos Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargą-kūriką ALEKSANDR GRABOVSKIJ, Tauragės miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją ANTANĄ NE-

VERDAUSKĄ, 25 d. – Utenos miškų urėdijos Dubingių girininkijos girininką RIMANTĄ ZAREMBĄ, 26 d. – Panevėžio miškų urėdijos Pyvesos girininkijos miškų ūkio darbininką VYTAUTĄ VIRŽINTĄ, 27 d. – Kauno RAAD Miškų kontrolės skyriaus vedėją VOLDEMARĄ ŠVĖGŽDĄ.

SU 60-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 1 d. šią sukaktį pažymintį Generalinės miškų urėdijos Ekonomikos, finansų ir apskaitos skyriaus vyriausiąjį specialistą VYTAUTĄ ČIURLĮ, Valstybinio miškotvarkos instituto vyresniąją buhalterę ELENĄ VALANTONIENĘ, Nemenčinės miškų urėdijos kūriką-sargą TADEUŠ OSINSKIJ, 3 d. – Valkininkų miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio tekintoją STASJ ŽEIMĮ, 7 d. – Joniškio miškų urėdijos medelyno darbininką ALEKSANDR ANISIMOV, 10 d. – Kretingos miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio meistrę GENOVAITĘ SAUKALIENĘ, 16 d. – Joniškio miškų urėdijos Joniškio girininkijos girininką JONĄ VITKAUSKĄ, Jonavos miškų urėdijos miškotvarkos inžinierių SAULIŲ BANEVIČIŲ, 18 d. – Šakių miškų urėdijos miško apsaugos inžinierių VYTAUTĄ KĘSTUTĮ JANKAUSKĄ, 19 d. – Pakruojo miškų urėdijos Sukmedžio girininkijos girininką PRANĄ GAPŠĮ, 20 d. – Telšių miškų urėdijos vairuotoją VLADĄ NORMANTĄ, 22 d. – Tauragės miškų urėdijos autošaltkalvį-vairuotoją VYTAUTĄ MATIJOŠAITĮ, 23 d. – Valkininkų miškų urėdijos Pirčiupių girininkijos miško pjovėją STEFANĄ MAZALIAUSKĄ, 26 – Utenos RAAD Molečių rajono agentūros vyresniąją specialistę REGINĄ BURBIENĘ.

SU 70-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 4 d. šią sukaktį pažymintį buvusį ilgametį Biržų miškų urėdijos darbuotoją VLADISLOVĄ ZAIKAUSKĄ, 7 d. – Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos lektorių EVALDĄ JONĄ SURVILĄ, 10 d. – buvusį Varėnos miškų urėdijos Rudnios girininkijos eigulį STASJ ARLAUSKĄ, 16 d. – buvusį ilgametį Kaišiadorių miškų urėdijos darbuotoją JURGĮ RIMANTĄ MATONĮ, 25 d. – buvusią Varėnos miškų urėdijos ekonomistę DALIĄ ELENĄ KARLONIENĘ, 28 d. – buvusį Varėnos miškų urėdijos Merkio girininkijos eigulį ZIGMĄ LUBĄ.

SU 80-UOJU GIMTADIENIU

Rugpjūčio 10 d. šią sukaktį pažymintį buvusį Varėnos miškų urėdijos Rudnios girininkijos miško darbininką STEPĄ MORTŪNĄ, 27 d. –

buvusį ilgametį Zarasų miškų urėdijos vyriausiąjį miškininką BRONIŲ SUBATAVIČIŲ.

Rugpjūčio 24 d. sukanka 85-eri buvusiam ilgamečiui Nemenčinės miškų urėdijos vyriausiajam miškininkui ANTANUI KUZMAI.

Liepos 8 d. 60 metų sukako buvusiai ilgametei Raseinių miškų urėdijos Viduklės girininkijos eigulei STANISLAVAI BUKELIENEI.

Liepos žalumai

*Žalios paupio pievos ir miškas...
Žalias beržas ošia šalia...
Gal juos perdažė triskart
Vakar liepa kaip lapas žalia...*

*Žalias klevo pasvirusio skėtis
Saugo mirštančią vasaros dieną...
Atsisėdau su juo pakalbėti
Apie meilę, duoną ir sielą...*

*Žalias žodis žalioj žolėj vejas,
Sakiniai – be kablelio ir taško...
Nusileido beržo drugelis
Ant pilnos taurės krašto...*

*Beržo sėklą užgėręs vynu,
Aš pastot žalumu užsinoriu –
Žalios mintys iš žemės gelmių
Srūva man nuo galvos ligi kojų...*

PROSTA SPORINNI

Dovana Lietuvos vardo tūkstantmečiui

Miškininkė poetė, Kaimo rašytojų sąjungos narė, apskrities literatų klubo „Tėkmė“, Varėnos rajono, Rytų Lietuvos bei miškininkų literatų veiklos aktyvi dalyvė, Valkininkų miškų urėdijos inžinierė Eugenija Strazdienė šiemet išleido šeštąją knygą – poezijos rinktinę „Tavo vardą lyg maldą kartoju“, skirtą Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui. Leidinys iliustruotas pačios autorės darbais: paveikslais, austomis juostomis, medžio darbais, nuotraukomis, sodais.

Rinktinės eilėraščiuose – meilė Tėvynei ir jos gamtai. „Meilė – variklis gyvenimo, /Visi, kas myli, gyvena ilgiau...“ – rašo poetė.

Tėvynė Eugenijos lyrikoje – tai ir Laimė, ir Mintys, Lopšinė ir Metai, Svajonės, Viliokė ir ... visas gyvenimas. Brandus, turiningas, gilus ir prasmingas. Paskaitęs vos kelis eilėraščius (tas, kas juos skaito) pasijaus bemažantis apie savo būtį čia, Lietuvoje, apie savo Lietuvą, apie prasmę ją turėti, jausti, mylėti, apie savo gyvenimo meilę.

Gilios poetės mintys, neišgalvoti, o išjausti posmai nuteiks mus ir šventiškai, ir filosofiškai.

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ

EUGENIJA STRAZDIENĖ

LIETUVAI

Jau tūkstantį metų
Mano pėdos įspaustos
Į pajūrio smėlį...
Jau tūkstantį metų
Pušys ošdamos vėjų
Kartoja tą šventą vardą...
Ar girdi? – qžuolai
Dar anksčiau šlamėjo
Vieninteliu vardu tuo...
Ar žinai, kad šis vardas
Užgimęs lietaus lašuose
Nuvilnijo upelio čiurlenime,
Ir daug tūkstančių metų
Skambės muzikos garsuose,
Spinduliuos šiluma iš paveikslų,
O žmonės lyg šventą relikviją
Kartos ir kartos LIETUVA...
Ir per amžius taip bus, nes
Tu vienintelė tokia –
Tu mano TĖVYNĖ –
Tu mano ŽEMĖ –
Tu – LIETUVA...

LAIMĖ

Turiu aš saulę,
Turiu aš vėją,
Net visą pasaulį
Tik panorėjęs...

Su pavasario vėju
Atskrisiu kaip gulbė –
Iš aukštai pažiūrėsiu
Į pražydusią tulpę...

Bet nieko nereikia –
Laimingas per dieną
Rašau aš eilėraštį
Nors ir tą vieną...

TAVO VARDĄ KAIP MALDĄ KARTOJU

Sustingo Tavo vardas lūpose –
Atrodo mirė aplinkui viskas
Tik šventas vardas liko...

Kokia prasminga žodžių rugiapjūtė –
Dėlioju aš raides po vieng –
Matau aplink tik juodą sieną
Ir vieng baltą raidę L...

Agonija ateina paskutinė –
Kankinamai tamsu aplinkui –
Vienok ryškėja žodžio siluetas:
Nušvinta jis kaip saulė
Po ilgos tamsios nakties...

Paskutiniu atodūsiu – Tavo vardą
Kaip maldą kartoju ir kartoju,
Nes jis toks vienintelis
Mumyse užkoduotas – jis –
Amžinas ... jis ... LIETUVA...

Įamžinta istorija

Bernardas Brazdžionis Kauno dainų šventėje

Paminklas sušaudytiems lietuviams Vorkutoje

Poilsis prieš koncertą
Eisena laisvei

Lietuvos karių veiduose – ryžtas

Jono Kairio skrydis po tiltu

Žaliųjų protestas

Maksimali galia. Minimali apkrova.

Husqvarna 355Rx yra pati galingiausia pasaulyje krūmapjovė. Tačiau dėl sumanaus dizaino ir ergonominių savybių ją paprasta naudotis. Tai geros naujienos naudotojui kalbant apie darbo našumą. Be to, Husqvarna 355Rx įdiegta X-Torq technologija, dėl kurios išmetamųjų teršalų kiekis sumažėja iki 60 %, o kuro sąnaudos – iki 20 %. Husqvarna 355Rx krūmapjovė – galia, kurią lengva suvaldyti.

HUSQVARNA 355Rx
53.3 cm³, 2.8 kW, 9.2 kg

Variklio X-Torq technologija užtikrina didelį galingumą esant žemoms variklio apsukoms.

Dėl aukštai iškeltų rankenų patogų dirbti šlaituose.

„Low Vib“ technologija efektyviai sumažina vibraciją.